

Rákóczi Hirlevél

Cum Deo pro patria et libertate

Rákóczi Törökországban

Iakunk partján a tengernek

Ó, mely csudálatos

A románok és a Rákóczi-szabadságharc

A SZABADSÁG CSILLAGA

II. Rákóczi Ferenc az érdekesség hajhászóinak nem akart írni

- ettől még igen sikeresek lettek a könyvei!

ADY ENDRE: BERCSÉNYI MARSAL HUSZÁRJA

Irodalmi / történelmi pályázat

XIII. KÁRPÁT-MEDENCEI TÖRTÉNELEMTANÁR TÁBOR

Zenetörténész a Rákóczi induló nyomában

Mikes Kelemen (1690-1761)-Kuruc kor/Erdélyi emlékiratírók

2010 június

tizenharmadik megjelenés

Aszfalcs Miklós

Rákóczi Ferenc és kora

HARMADIK FEJEZET

Rákóczi Törökországban

Rákóczi szolgái 16-án délelőtt indultak útra a "L'Ange Gabriel" nevű hajón. Ez a hajó másnap találkozott a Rákóczihoz küldött török követ hajójával. A basa átjött Rákóczihoz s még egyszer meghívta ura nevében Törökországba. Rákóczi kijelentette, hogy elmegy, de kéri a követet, hogy az Pápay Jánossal menjen előre s jelentse érkezését. A basa és Pápay el is indult. Rákóczi azonban még várt poggyászára s így csak 17-én este futhatott ki a "L'Ange Gabriel" a Földközi tengerre. Előbb azonban Rákóczi még egykori ezredesét, D'Absac grófot követül küldte a spanyol királyhoz, kérve V. Fülöpöt, hogy küldjön az Törökországba Rákóczihoz követet s ha Rákóczi szerződött már a törökkel, kössék meg a spanyol-magyar szövetséget is.

A tengeri út most is viharokkal kezdődött, mint közel öt évvel azelőtt is. A szél egész Afrika partjaiig sodorta a hajót s Rákóczi úgy véli Márki - vágyakozva kereste szemével az egykori Karthago romjait. A szigettengeren át lassan haladtak előre. Ferenc napját szárazon, a Syra szigeti Hermupolis kapucinus templomában töltötték. Október 10-én este érkeztek meg Gallipoliba, de ki sem fogadta őket, mert Pápayék hajója lassúbb járatú volt s csak 10-12 órával később érkezett meg.

Alig érkezett meg Pápay, a fejedelem azonnal Drinápolyba küldte, hogy jelentse a szultánnak jövetelét. A szultán a belgrádi vereség hírére egy nappal előbb érkezett meg Szófiából Drinápolyba. Rákóczi azonnal százezer tallért kért, hogy azt a hajóval visszaküldhesse fegyver- és hadiszervásárlásra. Megízente Rákóczi Bonnac francia követnek is megérkezését. Bonnac kelletlenül fogadta a hírt. Alkalmatlannak találta az érkezés időpontját, neheztelt Pápayra s magára Rákócziira is, hogy az ő megkerülésével levelezett Horváth Ferencsel s így ő mindenről megkésve értesült. Bonnac és Rákóczi közt később sem volt jó a viszony, mert Rákóczi a hajóra lépés óta ismét szuverén fejedelemnek tartotta magát s levetette a sárosi gróf rangrejtését. Bonnac pedig nem volt hajlandó Rákóczi fejedelmi etiquette-jét akceptálni, sőt utóbb értesítette is Rákóczit, hogy véle a nyilvánosság előtt épp úgy nem érintkezhetik, mint előbb Bercsényivel nem tehetette, hisz udvara jó viszonyban van a császárral.

Rákóczi megérkezésének most már a török körök sem örültek. A belgrádi vereség után megindultak a császárral a béketárgyalások s a nagyvezír meg is jegyezte Pápaynak, hogy Rákócziira most semmi szükség nincs Drinápolyban, a szultán közelében. Pápay, akinek túlbuzgósága juttatta ide az eseményeket, ezt nem merte Rákócziinak bevallani. Pedig Rákóczi, ha ezt megtudja, amint azt önéletírásában írja, akkor már Gallipoliban visszafordult volna.

Rákóczi első üdvözlője egy Gallipoliban 17 hónap óta száműzetésben élő tatár kán volt, kinek köszöntését a fejedelem Bercsényi fia, László útján viszonzta.

Az ünnepélyes bevonulás 11-én történt meg. Rákóczit a koronás főket megillető tiszteletben részesítették, de társait ebül helyezték el. Nem is késett megírni Rákóczi Liselottnak, hogy minden másként történik, mint ahogy elképzelte. Csalódása teljes lett, amikor az eléje küldött aga, aki Drinápolyba kívánta vinni a köszvényétől kínzott fejedelmet, mindössze csak 4000 tallért hozott az udvartartás és a hajó költségeire.

Rákóczi betegen is lóháton ülve tette meg az utat Gallipoliból Drinápolyig. Rákóczi olyan fogadtatást kívánt, aminőben annak idején János Zsigmondnak volt része. A szultán viszont kijelentette, hogy úgy fogadja, mint a kánnak nevezett tatár királyt, vagy a véréből származó hercegeket. Rákóczi csak a fogadtatás után jött rá, hogy ez a mód inkább lealázó, mint kitüntető.

Már Drinápoly előtt fényes fogadtatásban volt része. A nagyvezír helyettese, a szultán veje, Ibrahim kajmakám köszöntötte, majd mind Rákóczit, mind kíséretét fényes külsőségek közt megebédeltette. Október 28-án vonult be Rákóczi a janicsárok sorfala közt Drinápolyba. A szultán utóbb kitüntetően királynak nevezte, de az egykori közvéleményt kifejező "Europäisches Fama" hasábjain azt olvassuk, hogy nem tudhatja senki, hogy ebből a Rákóczival üzött török komédiából mikor lesz tragédia.

Rákóczi fogadására csak napok múlva került sor s akkor is csak a már említett nagyvezír-helyettes, Ibrahim kajmakám fogadta, hogy a szultán megbízásából tárgyaljon vele a közös ellenség elleni teendők felől. Rákóczi előadta, hogy neki külön sereget kell szerveznie. Tehát annyi pénzre van szüksége, hogy 30.000 embert vihessen Magyarországra. A spanyolok most lekötik részben a császár erejét, tehát erős sereggel nem maradhat el a török győzelme. Azonban ragaszkodik a külön keresztény hadsereg megszerzésére ígért összeghez s kéri, hogy a szultán kössön vele írásos szerződést a hozzá Grosboisba küldött levél szellemében.

A törököket Rákóczi igyekezett rábeszélni, hogy szakítsák meg a császárral folytatott béketárgyalásaikat, mert a spanyolok már megtámadták a császárt s a többi európai uralkodó magatartása egyedül a magyar és spanyol támadás sikerétől függ.

November 29-én megérkezett Drinápolyba Khalil nagyvezír is s Rákóczi véle is folytatta megbeszéléseit. De mivel a császárral folyamatban levő béketárgyalásokat zavarták Rákóczi elgondolásai, az első megbeszélésre csak december 17-én került sor. Khalil ekkor már lehetőség szerint húzta a dolgot és kifogásokkal élt a tervezett szerződéssel szemben.

Csak azt tudta Rákóczi Khalilnak is tanácsolni, amit Ibrahim kajmakámnak tanácsolt. Károsnak tartotta a béke megkötését, pedig a tárgyalások ekkor már a holland és angol hatalmak közvetítésével folytak. Rákóczi első sorban a folyamatban levő spanyol-osztrák háború esélyeit emlegette, mire a nagyvezír megkérdezte, hogy van-e joga Rákócziinak véle a spanyol király nevében tárgyalni. Rákóczi tagadólag válaszolt, de ígéretet tett arra, hogy ezt megszerzi, ha biztosítani tudja V. Fülöpöt, hogy a török alkudozni kíván véle.

Rákóczi tanácsára azt is elfogadta a nagyvezír, hogy a két tengeri hatalom közbenjárása mellé még kívánja a francia, lengyel és orosz közbenjárást is. Rákóczi itt is felajánlotta, hogy a francia és orosz közbenjárást megszerzi.

Ez a megbeszélés volt eddig a legeredményesebb működése Törökországban Rákóczinak, mert pillanatnyilag megtörte a békepártot s a török további háborúra készült. Különben azonban nem volt megelégedve, mert a töröktől kapott támogatás elégtelen volt. A természetbeni támogatás helyett inkább pénzt akart volna. A szerződést is hiába sürgette. Aggasztotta, hogy az emigránsok Lengyelországból nagyszámú személyzettel s családjukkal jöttek át s bizonytalan volt, miként tudja őket eltartani. Rákóczi szerette volna Pápayt követül elismertetni, de ezután már fogadni sem akarták. Bercsényit is szerette volna a környezetében látni, de az még Ruscsukban volt s ott a többi magyar tábornokkal a maga szakállára katonai akciók előkészítésén törte a fejét.

Már Francia-, vagy Spanyolországba való visszatérésével fenyegetőzött Rákóczi arra az esetre, ha a keresztény sereg felállítására szükséges 1,500.000 tallért nem adják meg neki. Hajója valóban várt még rá s az csak akkor fordult vissza, amikor 1718 január 4-én végre fogadta Rákóczit a szultán.

Rákóczit fényes, de szerinte megalázó körülmények közt fogadta a szultán. Rákóczi emlékiratot adott át s mind magát, mind célját a szultán jóakarataiba ajánlotta. A szultán a nagyvezírnek, az pedig a tolmácsnak válaszolt udvarias formában. Majd Rákóczit és kíséretét is felkaftánozták s a kihallgatás véget ért. A szultán megértéssel fogadta a fejedelmet s közös érdekükben saját maga írt a francia királynak s más udvaroknak. De pénzt nem kapott Rákóczi s emellett valósággal tétlenségre és bizonytalanságra kárhoztatták. Kellemetlen időben jött, vissza nem utasították, de keleti udvarias formák közt csak arra törekedtek, hogy Bécs felé ijesztésül szánt mumusként kezeik közt tartsák.

A szökött császári katonák és az emigráns magyarok szemében Rákóczi személye kijegecesedési központ volt. Viszont ő mit sem akart kezdeni a szerződés megkötése előtt. Beszélték, hogy Rákóczira fogja bízni a porta az egyesített Moldva és Havasalföld kormányát, viszont ez is még a hadiszerezence forgásától függött.

Tetézte Rákóczi kínos bizonytalanságát, hogy értesült az úgynevezett "Triple Alliance" létrejöttéről, amelyet Dubois azzal az elgondolással hozott létre, hogy ezzel biztosítsa Európa sorsára Franciaország döntő befolyását. A Triple Alliance egyrészt a svéd-porosz-orosz megegyezés meggátolására szolgált, másrészt az orleansi herceget és I. György angol királyt kívánta biztosítani V. Fülöppel és III. Jakabbal szemben. Ez a szövetség Franciaországból, Angliából, Németországból és Hollandiából állt. Rákóczi a híre Pápayt azonnal Péter cárhoz küldte, hogy tőle kérjen menedéket a magyar emigráció részére. A cár ekkor még mindig ragaszkodott eredeti elgondolásához, amely végül is azt eredményezte, hogy sikerült a svéd hatalmat a kontinensről visszaszorítani s az orosz nagyhatalmi állást ezzel megalapozni.

Törökországi kellemetlen tétlenségében s félszeg és anyagi gondokkal terhelt helyzetében, az európai külpolitika spanyol- és oroszellenes kialakulása közben jelentkezett Rákóczinál március folyamán egy francia ezredes, bizonyos Boissiméne nevű ember, aki mint a spanyol király követe mutatkozott be. Ez az úr a valóságban politikai kalandor volt s pillanatnyilag a spanyol külpolitika szolgálatában állt. Alberoni bíboros, spanyol külügyminiszter, Rákóczi követei és levelei nyomán ezt az embert küldte d'Absac ezredessel Rákóczihoz. A küldetésnél valószínűen olyan szempontok vezették Alberonit, hogy ha időközben a helyzet megváltozik, ezt az embert könnyen veszni hagyhatja. Így Rákóczinál végül is egy kém és jellegzetesen kalandor jelent meg Alberoni, illetve a spanyol udvar képviselőjében. Alberoni utasítása szerint Boissiméne felelőtlen hazugságok tömegével ígért fűt-fát a fejedelemnek, de azért gondosan kerülte még a látszatát is annak, hogy a törökkel közvetlen érintkezést kívánna felvenni s Rákóczival sem akart szerződést kötni.

Rákóczit nagyon megragadta, hogy Spanyolország ím követtel tiszteli meg s a kétes existenciájú követet a lehető legnagyobb udvari pompával és szertartásossággal fogadta. Boissiméne kifejezte Alberoni azon reményét, hogy a spanyolok itáliai támadása s a szultán segítsége Rákóczit visszavezeti országaiba. Rákóczi válaszában pedig kifejtette, hogy mint a magyarországi szabadságharcok is, úgy most is csak örvend, hogy érdekei egyeznek a spanyol király érdekeivel.

A spanyol követ másnap úgyszólván Törökország valamennyi nagyját fogadta, csak a holland és az angol követ botránkozott meg azon, hogy a spanyol király oly fejedelemhez küld nyilvános követet, akinek sem országa, sem hadserege nincs.

Az első benyomás alapján Rákóczi igen sokra becsülte ezt a semmitmondó követséget. Nem csoda, hisz még két évszázaddal később is akadt historikus, aki ebből komoly török-magyar-spanyol szövetséget olvasott ki. De két hét múlva a nagyvezír határozottan megmondta Rákóczinak, hogy a szultán feltétlenül békét köt. Rákóczi ennek ellenére még mindig meg akarta akadályozni a békekötést, de sikertelenül.

Rákóczi komolyan gondolkozott a távozásról. Boissiméne pedig látva, hogy itt semmi keresnivalója nem lehet, szintén a távozásról gondolkozott. Azonban Bonnac, aki oktalanságnak tartotta, hogy Rákóczi eljött a bizonytalanság országába s hogy a spanyol király követet is küldött hozzá, még oktalanabbnak tartotta, hogy az előtt menjenek el, mielőtt a béke megkötése bizonyos lesz. Mert időközben még mindig történhetik valami.

Bonnacnak sikerült is Boissiménet a portához bevezetnie. Jelezte, hogy nem rendelkezik a török szultánhoz szóló formális megbízólevéllel, de utasításai értelmében szívesen ajánlja fel szolgálatait, hogy a spanyol kormány közvetíteni fog a Velencével kötendő béke ügyében. Bonnac ezt nagy diplomáciai sikernek tartotta, mert azt hitte, hogy így állandóan befolyásolni fogja tudni a szultánt a háború folytatására, anélkül, hogy a császár gyanítaná a francia diplomácia kezét a dologban.

Rákóczi helyzete egyre lehetetlenebb lett. Egész diplomáciai rendszere pókhálónak bizonyult. Mivel nem akart oly háborúba belemenni, aminőt a török kívánt tőle s aminőt lelkiismerete tiltott, egyszerre diplomáciai nullává lett s mint ilyen, egy diplomáciai kísérleti nyúlnek használt kalandor kíséretében ment el május 13-án a nagyvezírhez, hogy még egyszer megkísértse azt a háború folytatására rábeszélni.

Ez a közös kihallgatás sem jelentett változást a dolgok menetében. A török sokkal jobban félt Eugen herceg fenyegető árnyától, mintsem Boissiméne üres ígéreteitől befolyásoltatta volna magát. Bonnac csalódva látta, hogy igyekvése hiábavalónak bizonyult.

Boissiméne küldetése csődöt mondott. Küldetésének híre viszont ekkor már elterjedt egész Európában és felháborodással vegyes csodálkozást váltott ki. A vatikáni császári követ magánál a pápánál emelt panaszt bíborosa, Alberoni ellen, hogy keresztény főpap létere a törökkel paktál a katolikus Habsburgok ellen. Alberoni szemrebbenés nélkül letagadta Boissiméne egész küldetését s Gallas császári követ jelentését hazugságnak minősítette. Alberoni szerencséjére kevéssel utóbb a pápa és Spanyolország közt megszakadt a diplomáciai viszony és így hazugságai is feledésbe merültek.

Rákóczi ezekről a római, párisi, bécsi, madridi iratváltásokról még nem tudott semmit sem s így, amikor Ibrahim nagyvezír arra szólította fel, hogy jöjjön vele a béketárgyalásokra s ott támogassa őt a tanácsaival, még mindég bízva a spanyol "ígéretekben," az előzetes szerződés kötést, az önálló keresztény sereget s az ehhez szükséges egymillió piaszter kiutalását követelte. A nagyvezír gúnyosan nevette ki Rákóczit, aki viszont a török birodalom elhagyásával fenyegetőzött. De végül összezsugorodott a kérése annyira, hogy adjon neki a nagyvezír Konstantinápolyban megfelelő lakást, ahol be fogja várni a béketárgyalások kimenetelét.

Mialatt Rákóczi izgalommal leste a Passaroviczból érkező béketárgyalási híreket, hisz arra is el lehetett készülvén, hogy a török kiadja, csak hogy minél jobb békét érjen el, Boissiméne bejelentette, hogy Alberonitól parancsot kapott az azonnali visszatérésre.

Rákóczi élete egyik legsúlyosabb csapásának érezte ezt a visszahívást. A török becsapta s megalázottságában egyedül az volt a vigasza, hogy a "katolikus" királynak követe van nála. Erdélyi fejedelmi szuverenitását érezte súlyosan megsértve, hogy a hozzá küldött követet magánlevélben hívják vissza. Követelte a visszahívó levél ünnepélyes bemutatását. Alberoni azonban Gallással s a pápával keletkezett konfliktusa után mitsem törődött Rákóczi fejedelmi méltóságával s hallani sem akart visszahívó levélről.

A vérig sértett Rákóczi megtiltotta Boissiméne-nek, hogy a visszahívó levél bemutatása előtt el merje hagyni Drinápolyt. A megszorult követ francia állampolgárságára hivatkozva Bonnactól kért védelmet. Bonnac legalább úgy fel volt háborodva, mint Rákóczi, de célszerűbbnek látta, hogy közvetítsen Rákóczi és Boissiméne között. Rákóczi be is látta, hogy nem fogja nimbuszát emelni a török előtt, ha kiderül a spanyol barátság elmúlta. Így hát végül ő maga járta ki a portán az útlevelet a kalandor számára, azzal a megokolással, hogy a nyugati diplomáciai események megkövetelik, hogy Boissiméne mielőbb személyes jelentést tehessen uránál. Boissiméne így szerencsésen megszabadult abból a csapdából, ahová Alberoni ravaszsága ejtette, kevéssel utóbb azonban életével fizetett egy összeesküvésért. Rákóczi azonban egyelőre nem mehetett kívánsága szerint Konstantinápolyba, mert amíg kétséges volt a béketárgyalások eredménye, minden percben szükség lehetett személyére s ezért Drinápolyban fogták.

A már említett fogadáskor, május 13-án, már nem Khalil, hanem Ibrahim nagyvezír, a volt kajmakám, fogadta Rákóczit és a spanyol követet. Khalilt utolérte a száműzetés keserű sorsa. Rákóczi látta, hogy a béke elkerülhetetlen s tartott attól, hogy a török kiadja. Ezért kérte, hogy a tengerpartra, Konstantinápolyba mehessen. Mikor ezt nem engedték meg neki, egy ideig a szökésre gondolt. De visszatartotta az, hogy akkor a török a birodalom területén összeverődött magyar emigránsokon állana tehetetlen dühében bosszút. Így teljesen ki volt szolgáltatva a jó szerencsének s a grosboisi magányban szőtt álma Eugen herceg diadalai és a törökök rémülete folytán még sokkal szerencsétlenebb helyzetbe juttatta, mint aminőben bujdosása folyamán valaha is volt. Súlyosbította Rákóczi helyzetét az is, hogy több ízben biztatta a törököt az orleansi herceg közvetítési készségével s a török porta ezt indiszkréten egész Európában elterjesztette. Mivel pedig a francia politika ekkor a császárral való barátság jegyében mozgott, Rákóczi bizonyos lehetett abban, hogy ez a hír nemcsak a portánál való meghazudtolását vonhatja maga után, de az orleansi herceg amúgy sem túlságos jóindulatát is elvesztheti általa. Végül is kénytelen volt önmagát megalázva az eseményeket megelőzni azzal, hogy kimosakodott előre a francia követség titkára előtt. A szerencsétlen törökországi vállalkozás keserű napjai még az 1711. kora tavaszi keserű lengyelországi napokat is felülmúlták megalázásokban.

Az 1718 június 5-én megnyílt passaroviczi béketárgyalásokon, amelyen Rákóczi beígért közvetítése nélkül kötött békét Velence és a török, valamint a császár és a szultán: Virmont és Talmann császári biztosok Rákócziék bilincsbe vert kiadatását követelték. A jelenlevő angol követ, Sutton, azonnal tudta, hogy a szultán ezt a követelést nem fogja teljesíteni. Valóban, amikor a török megbízottak ezt a nagyvezír elé terjesztették, az kijelentette, hogy inkább megszakítja a tárgyalásokat, de ezt a birodalom becsületébe és a vallás parancsaiba ütköző követelést nem hajlandó teljesíteni. A török megbízottak tehát kijelentették, hogy Rákóczi a birodalom vendége s őt sem bilincsben, sem másként semmi körülmények közt ki nem adják. Mivel a spanyolok ekkor már 35.000 emberrel Messinát ostromolták, a békét siettető császári biztosok eltekintettek ettől a követeléstől s a békét most már az "uti possidetis" alapján húsz pontba foglalva 24 évre július 22-én meg is kötötték. A béke XV. pontja Rákócziról és bujdosó társairól így intézkedett:

"Hogy a határok csendje és az alattvalók nyugalma semmiképpen se zavartassék meg: Rákóczi, Bercsényi, Esterházy Antal, Forgách, Vay Ádám, Csáky Mihály és más magyarok, kik a felséges római császárnak tartozó engedelmességtől elpártoltak és a háború idején ottomán területen kerestek menedéket, az ottomán császárság területén tetszés szerint, de a végektől és a határoktól távol eső helyeken nyerjenek és kapjanak szállást; feleségeik azonban akadály nélkül követhessék férjeiket és velők a kijelölt területben tartózkodhassanak."

Amitől francia barátai óvták s amire intették, íme bekövetkezett. A fejedelem élete és megélhetése a fenti jogalapon biztosítva lón ugyan, de a török szultán pártfogoltja lett, annak kényére hagyva. Elvesztette önálló akarata s ha lehetett volna is akarata, nem lehettek annak kivételére eszközei kegyes pártfogója beleegyezése nélkül.

Rákóczi már a tárgyalások alatt szeretett volna Konstantinápolyba menni, de a szultán engedélye csak augusztus közepére jött meg. Időközben azonban a Rákóczi és kísérete számára kijelölt lakások leégtek, mire a szultán Száriyerben és Bőjükderében rendelt lakásokat számukra. Az utazási engedélyt azonnal követte a sürgetés is s Rákóczi felindultan indult el kevés málhájával és kíséretével Bőjükdere felé. A török eltitkolta előttük a békekötést és annak feltételeit, de az egyre rosszabb bánásmódból azt következtette, hogy tulajdonképpen száműzetésbe viszik a császár kedvéért. Augusztus 14-én érkeztek a kijelölt Bőjükdere s a vele összeépült Száriyeri házal közé, a Kabatas-dagh legűtőire, a Boszporus partjára. A csendesvizű tengerszoros túlsó partjáról átlátszottak a kisázsiai partok...

A helységben egyetlen ép ház sem volt. Eddig is száműzöttek laktak itt. A bujdosók sátrakat vertek s maga Rákóczi is a sátor alatti lakást választotta.

Felajánlották neki ugyan lakhelyül a kisázsiai Nikomédiát, ahol Thököly élt, de azt visszautasította: nem azért tett eleget a szultán ünnepélyes meghívásának, hogy száműzzék.

A bujdosók be-bejártak Konstantinápolyba, el-eljárogattak Bonnachoz is s a követ felesége nagyon szíves volt hozzájuk. De Rákóczi előtt még ez a szórakozás is zárva volt, mert Bonnac nem ismerte el fejedelemlétét s ezért Rákóczi nem érintkezett vele.

Rákóczi előtt ekkor zárult le a keresztény világba való visszatérés utolsó reménye. XV. Lajos szeptember 9-én tudatta Bonnackal, hogy a négyesszövetségi szerződés értelmében többet nem adhatja meg Rákóczinak azt a menedéket, amit addig élvezett Franciaországban. Figyelmeztesse tehát erre Rákóczit s ha vissza akarna térni, akkor beszélje le még a visszatérés gondolatáról is.

Rákóczi spanyol orientációja nem volt titok Páris előtt, viszont ekkor derült ki, hogy egy összeesküvés, élén Maine herceggel és a párisi spanyol követtel, el akarta fogni az orleansi herceget s helyébe régenssé a spanyol királyt, helyettesévé pedig Maine herceget tette volna. Rákóczi spanyol orientációja és a "régí udvar"-ból való barátai összeesküvése váltották ki Rákóczi franciaországi száműzetését.

Ugyanekkor száműzte a lengyel udvar Lengyelországból, a császári diplomácia követelésére, az urával még mindég levélváltásban lévő Rákóczinét is.

Rákóczi most már csak az utolsó csapást várta: hogy a spanyolok is kibéküljenek a császárral. Tudta, hogy akkor elveszti a török szemében minden jelentőségét, mert európai háború nélkül a török nem tudja őt hasznosítani.

Szeptember 22-ikéig laktak Rákócziék sátrak alatt. Ekkorra a nagyvezír gondoskodott emberibb szállásról s a bujdosók átköltöztek a Therapia és Sztenia közt fekvő Jenikőbe. Itt már házakban lakhattak, ha keleti ízlésű és felszerelésű házakban is. Közel voltak a szomszédos Konstantinápolyhoz s Mikesnek a lakása kirúgott a tengerpartra.

Miközben Rákócziék kezdtek beletörődni a száműzetésbe s míg Mikes leveleit irogatta, a fejedelem pedig vallásos tartalommal telített önéletírásának folytatásával foglalatoskodott, nyugaton elvérzett a büszke spanyol flotta s kevéssel utóbb kidőlt a császár utolsó fegyveres ellensége is, a spanyol Bourbon király. Maga V. Fülöp is kénytelen volt hozzájárulni a négyes szövetséghez s Európa végre eljutott; legalább is a Visztulától nyugatra, az évtizedek óta óhajtott általános békéhez. Ezzel elült Rákóczi minden reménye, amelyet egy nyugati háborúhoz fűzhetett. Az emigránsok szívós hitével és kitartásával szőtt terveit szétfoszlottak teljesen. Megalázott, megtört, pogány környezetbe kényszerült ember lett, akinek számára már csak a múlt az egész élettartalom, a jelen kellemtelen átmenet s a jövő csak az elmúlás után tárja fel kapuját.

Rákóczi azonban nem az az ember volt, akit a csalódások örökre kiábrándítsanak. A kábulat most is csak pillanatnyi volt s újra reménysugarakat velt felfedezni. Klement diplomáciai szélhámoskodása szinte háborút robbantott ki északon. Rákóczi új reménycsírái ennek alapján sarjadtak ki. Vakon bízott abban, hogy ha az orosz és a svéd békét köt, akkor a cár le fog számolni a császárral. Rákóczi azonban most is egészen tévesen ítélte meg az északi helyzetet. Péter cárnak egy pillanattal sem volt terve Károly császár megtámadása. Egész élete arra volt beállítva, hogy megtörje a svéd hatalmat s visszaszorítsa azt a tenger fölé. Vak remény volt tehát az a bizakodás, amely eltöltötte Rákóczit már az 1718-19-es tél fordulóján, amikor még a nagyvezír is tárgyalt vele ennek a háborúnak a lehetőségeiről. De remény volt s ez éltette s tette elfogadhatóvá számára azt az életmódot, amelyre kényszerült.

A töröktől alig kapott pénzt s ez arra sem volt elég, hogy udvarát tisztességgel ellássa. Közben Lengyelországból kiűzött feleségének is ebből a csekélyke összegből kellett valamit kiszakítania, hogy az asszony feje felett össze ne csapjanak a hullámok.

Egyedüli vigasztalása volt súlyos gazdasági gondjai közepette, hogy december 15-én végre Bercsényi és felesége is Konstantinápolyba költöztek. Rákóczi örömmel adta vissza látogatásukat s jó kedvvel látta viszont a neki végtelenül örvendő Bercsényinét, özvegy Ráthonyi Jánosnét, özv. Kajdacsy Péternét s elgyönyörködött Talaba Máté mátkájában és a kis Kőszeghy Zsuzsikában.

Szegény Mikes Kelemen ekkor látta először és rögtön meg is szerette ezt a nem szép, de jóságos "tisztá jószágot", Zsuzsikát, de a hűséges Mikes Kelemen sohasem tudta nőül venni szerelmét...

Február utolsó napjaiban zarándokolt el a fejedelem édes anyjának, néhai Zrínyi Ilonának a konstantinápolyi, galatai, szent Benedek templomban levő sírjához. Tizenhat éve nyugodott már akkor ott a legjobb édesanya s tizenhat évvel utóbb ide tétette saját fáradt porhüvelyét is nyugalomra a legszerencsétlenebb fiú.

A gyázmise után átadta még egy Franciaországban írt vallásos tanulmányát a konstantinápolyi patriarchátus apostoli helynökének, kérve annak megbírálását. Az érsek nemcsak maga olvasta el, de egy ferences és egy domonkosrendi teológussal is elolvastatta. Nagyon bántotta Rákóczit, hogy bírálói kegyetlen ítéletet mondtak művéről s szemére vetették, hogy a XVI. századi De Bay és a hollandiai Jansen Kornél eretnek és hamis elvei nyomán halad.

Említettem, hogy a télen már híre járt, hogy az orosz és a svéd ki fog békülni egymással. Rákóczi ekkor azonnal az orosz-osztrák háborúra gondolt, mint amely biztosítaná neki Erdély visszaszerzését. Kevéssel utóbb értesült róla, hogy XII. Károly svéd királyt egy norvég vár ostroma közben 1718 december 11-én meggyilkolták. Azonnal követet akart küldeni Máriássy Ádám személyében a cárhoz, hogy rábírja, küldjön követet a portához, aki megkösse a török-orosz szövetséget. Rákóczi ezzel a követséggel a cár háborús szándékát akarta kipuhatolni, de a szultánnak is tetszett a gondolat s hozzájárult, hogy Máriássy költségeit a porta fedezze.

Alig indult el Máriássy, amikor híre jött, hogy a cár maga küldött követet a szultánhoz. Rákóczi meg volt győződve, hogy a követ azért jön, hogy őt Moszkvába kísérje s a cár a lengyel trónra akarja őt ültetni. Azonnal elhatározta, hogy ehelyett az erdélyi fejedelemséget fogja szorgalmazni. Nagyon csalódott azonban, mert a követ az első napokban tudomást sem vett Rákóczi létezéséről.

Rákóczi előbb Bercsényi, majd Le Bon francia százados útján közeledett a követhoz. A cári követ, Daskow Elek, egy ideig mint kegyvesztett Lengyelországban élt s így jól ismerte Bercsényit s a bujdosók ügyeit.

Rákóczi közeledése után Daskow ügyes diplomáciai játékba kezdett. Rákóczit is bevonta célja elérésébe, hogy a török-orosz béke némely pontját, amely szégyenteljes volt a cásra nézve, megjavítsa. Bercsényi azonnal látta, hogy a követnek semmit sem szabad kezdenie a császár és a lengyel király ellen.

De mikor Daskow megtudta, hogy a nagyvezír és a miniszterek sokat adnak Rákóczi diplomáciai tudására és tanácsaira, megkísérelte, hogy Rákóczi befolyását is érvényesítse a pruthi béke módosítására. Hogy ezt elérje, egész homályos és senkit sem kötelező kijelentéseket tett Rákóczi előtt a lengyel trónra nézve, ami elég volt arra, hogy Rákóczi valóban akcióba lépjen s maga is igyekezzék meggyőzni a törököt, hogy milyen nagy érdekük a császárral szemben, hogy a török és az orosz jó viszonyban éljen egymás mellett.

Rákóczi arról igyekezett meggyőzni a nagyvezírt, hogy ha a török nem szilárdítja meg az orosz békét, akkor a cár nem hajthatja végre régi tervét, a császár megtámadását. Rákóczi azt hitte, hogy ha meg tudja vetni az orosz-török együttműködés alapjait, akkor már nem lesz nehéz rábírní a cárt a császár elleni háborúra sem. Rákóczi, aki különben is vakmerő tervező volt külpolitikai orientációi közben, az emigráció reménytelenségében és a törökországi messzeség perspektívatlanságában teljesen elvesztette minden reális érzékét a külpolitika tényleges viszonylataihoz.

Rákóczi valóban nem ért el magának és az általa halálíg képviselt ügynek semmit, de hozzájárult ahhoz, hogy Daskow valóban elérte célját. Némi vesztegetés is hozzájárult ugyan s bizonyos mértékben Ibrahim nagyvezír békeszeretétén is múlt, de még a közben megérkezett császári követ sem tudta végül megakadályozni, hogy az orosz és a török "örök" szövetséget ne kössön. A porta megengedte, hogy a "lengyel szabadság megvédésére" orosz seregek mehessenek s maradhassanak Lengyelországban s hogy Oroszország is tarthasson végre állandó követet a portán. Az orosz zarándokok bizonyos szabadságokat kaptak s ígéretet tett a két fél a krimi kánok adóügyének rendezésére. Szegény Rákóczi, aki már régóta csak eszköz volt mások kezében, megint csak a gesztenyét kaparta ki másnak. A moszkvai út, a lengyel királyság, az erdélyi fejedelemiség épp úgy álom maradt továbbra is, mint a tárgyalások folyamán szóba került liviandi kormányzóság, amiről Rákóczi azt állította, hogy a cár felajánlotta azt neki.

A francia követ jelentette is Párisba Rákóczi álmodozását, mert ezek a tervek már merőben álmodozások voltak s megjegyezte, hogy "mialatt Rákóczi herceg dicsvágyát ilyen kevéssé alapos reményekkel kecsegteti és táplálja, nem számol vele eléggé, hogy a törökök kezében van". Hozzátette azonban, hogy úgy tudja a nagyvezírtől, miszerint a török nem engedi Rákóczit eltávozni, bár semmi oka sincs, hogy visszatartsa.

Míg az emigráns sovány kenyerén és bő reménykedésén élő Rákóczi orosz álmát szöve a cár érdekeiért exponálta magát a portán, Bécs felől súlyos veszély fenyegette. A császár követe, gróf Virmond megérkezett a portára. Érkezése előtt a francia követ gondoskodott róla, hogy Bercsényi elköltözzék Perából, mert a császári követ nem akart vele egy városrészben lakni. Így 1719 július 16-ára a bujdosók már kettő kivételével mind Jenikőben voltak. Csak Csáky és Esterházy voltak meg távol. Ők még északon veszekedtek a román vajdákkal s kölcsönös panaszaikkal terhelték a portát.

A császári követ és a pestis elől Rákóczi és kísérete a portától kölcsönként sátrakkal átköltözött nyaralni a Boszporus túlsó partjára, Therápiával szembe. Régi szórakozásaiból egyedül a vadászat kedvtelése maradt meg. Többi idejét az elmélkedés, imádkozás, olvasás és írás foglalta le. Lassan-lassan egyre inkább lefoglalta idejét az irodalom.

A császári követ azzal az utasítással jött a portára, hogy Rákóczit kikérje. Virmond, amint alkalom adódott, kérte is a nagyvezírt, hogy Rákóczit és társait szolgáltassa ki a császárnak. Ibrahim nagyvezír felháborodva utasította vissza a követelést. Rákóczi a porta vendége és sem a lelkiismerettel, sem a becsülettel, sem a törvényekkel nem egyeztethető össze, hogy az megszegje a vendéglátás törvényeit. Virmond erre azt kérte, hogy legalább távolítsák el őket minél messzebb a fővárostól s tartsák ott szoros őrizet alatt, hogy senkivel se levelezhessenek. Kérése nyomatékossá tételére felmutatott egy állítólagos jegyzéket, hogy ezt a török megbízottak a béketárgyaláskor megígérték volna. A nagyvezír az állítólagos ígéretre megjegyezte, hogy ilyenről nem tud, ő ilyen ígéretre felhatalmazást nem adott, tehát érvényét sem ismerheti el.

Ibrahim sürgősen felelősségre vonta a passarovici béke török biztosait s mikor meggyőződött, hogy a császár követe valótlanságot állít, ridegen elzárkózott Virmond további zaklatása elől is.

1720 tavaszán Rákóczi még egyszer az orleansi herceghez fordult s kérte, hogy tegye lehetővé visszatérését Franciaországba. A külpolitikai helyzet olyan volt, hogy nem érezte magát Törökországban biztonságban. Az orosz-osztrák háború reménye elaludt. A spanyol-francia-német háború utolsó időszakát élte. Alberoni megbukott. Ilyen körülmények között már gondolhatott arra, hogy a császár egész seregét Magyarország déli határain fogja felvonultatni s ezzel a nyomatékkal fogja követelni az ő és társai kiadatását.

Rákóczi napi elfoglaltsága bővült, festegetni és faragni kezdett, de az emigráció kisebb tagjait már elfogta a tunya élet ezer rossz velejárója. Egymás között versengtek, nagyokat ittak, kishitűekké lettek. A halál is megkezdte közöttük lassú pusztítását. Ketten a török szolgálatába álltak s mohamedánokká lettek.

1720 március 4-én a nagyvezír magához hívatta Horváth Ferencet és közölte vele, hogy a bujdosóknak a jenikőnél jobb és alkalmasabb helyet jelölt ki. Pár nappal utóbb megtudta a kis tábor, hogy Rodostóba fogják áttelepíteni őket.

Virmondnak sikerült 1720 elején elérni, hogy a Havasalföldön tartózkodó Esterházy és Csáky tábornokok egy kis makedóniai falucskába internáltassanak s ha többet nem, de azt is kivitte, hogy a szultán távolabb költöztesse Rákócziakat a fővárostól. A szultán nem ment bele az Ázsiába való áttelepítésbe s így került a sor Rodostóra. Rodostó a Márványtenger partján fekszik, de már két napi járőföldre Konstantinápolytól. A török, hogy Rákóczi érzékenységét ne bántsa, figyelmeztette, hogy maga kérje az áttelepítését. Rákóczi azonban nem állta meg, amikor búcsúlátogatást tett a nagyvezírnél, hogy szemrehányólag meg ne jegyezze, miszerint ő kérte Virmond megérkezése előtt Spanyolországba való elbocsáttatását s ha azt megkapja, akkor most nem került volna sor erre az újabb megaláztatásra.

Rákóczit a törökök ágyúörgés, kiadós keleties tiszteletadással ültették arra a hajóra, amelyet a költözés céljára a szultán bocsátott volt rendelkezésére. Bercsényiért Therápiába szintén külön hajó ment. Utazás közben azonban a szél a hajókat egész közel szorította az ázsiai parthoz, mire Forgách nyugtalankodni kezdett, hogy nem Rodostóba, hanem Kis-Ázsiába, Nikomédiába viszik őket.

A kapudsi basa előrement s szállást csinált. Izenetére folytatták útjukat a hajók s április 24-én érkezett meg a magyar emigráció Rodostóba.

Rákóczit partraléptekor a török urak és főtisztek nagy tiszteletadással fogadták. Az internált száműzötteknek legalább a tiszteletadás külsőségeit megadták a törökök. Virmond pedig három nappal később, ha nem is teljes eredménnyel, de azzal a biztos érzéssel indulhatott Bécsbe vissza, hogy sikerült Rákóczi személyét kikapcsolnia az európai nagy politikából.

Rákóczi most már maga is érezte ezt. "A törökök saját hasznukat nézik" írja "és csak saját hasznuk reményében pártfogolnak engemet a bécsi udvarral szemben, hogy egy orosz-császári háború esetében visszaszerezzék maguknak Magyarországot és Erdélyt. Mi lesz velem, ha a cár eldobja magától a császárral való háború gondolatát!"

"Nincs többé hová forduljak" vallja be Önéletírása közben "a mostani helyzetemben. Szomjazom a magányosságra, melytől az Úr parancsára örökre megváltam: rettegek itt maradni a pogányok közt, de nem kisebb borzadállyal tölt el a gondolat, hogy a cár udvarába menjek; háború és embervér kiontása visszariasztanak, pedig jól tudom, hogy kötelességem fejedelemségemet a szolgálásból kiszabadítani, de már ezt sem kívánom a világi élet veszedelmei miatt, melyek lelkemnek kárára szolgálnak. Mutasd meg Uristen, az utat, mely reám várakozik, mert mindaz, amit magam előtt látok, tele van veszedelemmel".

A Rodostóban rá váró egyhangú életben egyszerre felsír a fejedelemben szörnyű magányossága. Mindég zárkózott volt, az embereket nem engedte közel magához. Bercsényi közelsége nem elégítette most már ki. A magára és környezetére kényszerített udvartartás merevsége ezt a nagy társtalanságot még jobban kihangsúlyozta. Szívében egyszerre csak felcsendült a visszasíró vágy a családjá után, amellyel úgyszólván alig-alig élt együtt. "Feleségemtől és gyermekeimtől megfosztottak;" írja "ó inség közepette él, melyet én most a velem való levelezés teljes megszakadása miatt annyira sem tudok enyhíteni, amennyire eddig; hogy pedig emezek üldözöm kezei között minő nevelésben részesültek, egyedül Te tudod, mert én oly keveset tudok róluk, mintha nem is élnének... én értük semmit sem tehetek azonkívül, hogy mindennapi, noha méltatlan és oly végtelenül szórakozott imádságaimban könyörgök hozzád értük".

A spanyol remények után az orosz reményekben is csalatkozni kellett. A tisztelettel hívott vendégből internált, száműzött lett. Messze északon, Magyarországon pedig új élet sarjadt a romokon. A nyolc éves ellentállás rávezette az udvart az alkotmányos formák betartására, a rendek pedig rendi szabadságuk és kiváltságaik védelmére kompromisszumos hajlandóságot mutattak Bécs felé. A lakatlan pusztákon megkezdődött a telepítés. Az elvadult földeket kezdte visszahódítani a mezőgazdasági kultúra. A társadalom felső rétege egységes volt az udvarhoz való lojalitásában, hisz túlnyomó számban Bécs kegyéből gazdagodott meg, vagy nem is volt magyar. A vezető társadalom Bécs-imádata áttelepítette a világi barokkot. A rekatolizáció sikerei a magyar közjogot is katolikus elemekkel kezdték átíratni. Mind ez Rákóczi szabadságharcának volt köszönhető, mert az hátrította el az ország és a nemzet felől az abszolutizmus és németesítés veszélyét. De ebben a Bécsre hangolt új magyar világban gondolt-e vajon valaki Pálffy és Károlyin kívül Rákóczira. Hisz ez akkor a béke és nem a háború eredményének látszott...

Rodostó a Márványtenger partjának legnépesebb városa volt. Csak fele lakossága volt török, a többi görög, örmény és spanyol zsidó. A város lenyúlt a tengerig s a hegyoldal, amelyen elterült, kellemes látványt nyújtott. A nagyvezír az örmény negyedben ültetett ki 24 előkelő házat s ezekben helyezte el a magyarokat. A lakbért a porta fizette s a fejedelemnek napi száz, később hatvan piaszter segélyt, "taint" utalt ki a török kincstár. Bercsényi ezen felül külön tartásdíjban részesült s mivel ő nem költötte el politikai levelezésre és követküldésekre, szinte bőségesen is élhetett a tartásdíjból.

A különben sem valami erényes asszonyaikat féltő örmények kezdetben nem nézték jó szemmel a jövevényeket, de utóbb megszerették őket, mert a fejedelem a kis kolónia tagjai közt szigorú rendet tartott. Utóbb már szolgálataikat is felajánlották a fejedelemnek.

Rákóczi ebben a huszonnégy házban úgy élt, mintha az szuverén fejedelemsége lett volna. Rákóczi közvetlen környezetében ott találjuk Sibrik Miklóst, aki az udvarmester tisztjét töltötte be, Zay Zsigmondot, Mikes Kelemt, aki az első bejáró nemes szerepét játszta. Volt nemes apródjai közül ott volt még Ilosvay János. Ott élt még néhány hűséges francia tiszt, köztük Charrière ezredes a lányával. Udvari papja Radulovics János, udvari orvosa pedig a híres Lang Ambrus doktor volt.

Ott élt Rodostóban Forgách Simon is, akit elkísért az emigrációba könnyelműségéről nevezetes fia, Zsigmond is. Forgách és Bercsényi régi ellenkezése itt sem oszlott el. Egy ízben a honvágytól gyötört Forgách kihallgatást kért Virmonttól s öreg korára kegyelmet kért rajta keresztül királyától. Az eset azonban valahogy belekerült egyik európai hírlapba s a hír Rodostóba is eljutott. Forgách Bercsényi elől már egy ízben átköltözött a galatai francia kapucinusokhoz, de a török visszaköltöztette Rodostóba. A hír akkora felháborodást váltott ki Bercsényi külön udvarában, hogy szegény Forgách nem bírta tovább. Engedélyt kért a szultántól, hogy Lengyelországba mehessen. 1721 januárjában meg is jött az engedély, viszont ekkor egy fél évig szánogatta rá magát, hogy elhagyja Rákóczit. Lengyelországban még évekig élt s fia 1735-ben ugyanott a legnagyobb nyomorban pusztult el. Gondolkozott azon, hogy átmegy másod-unokatestvéréhez, Bercsényi Lászlóhoz Franciaországba, de soha nem volt erre pénze.

Forgáchon kívül Esterházy Antal érezte magát nagyon kellemetlenül Rodostóban. Havasalföldről előbb Csákyval együtt egy makedóniai faluba került, majd ők is lejutottak Rodostóba. Esterházy ért oda legkésőbb, 1721 nyarán. Esterházy még Moldvában csinált egy vétkes könnyelműséget s ez tette lehetetlenné azt, hogy Rodostó magyar szigetecskéjében megtalálja a maga társadalmi elhelyezkedését. Elvette ugyanis elhunyt második feleségének lengyel szolgálólányát, akit épp ő adott feleségül egy tót szolgálóhoz. A lengyel menyecskét elváltasztotta az urától s maga vette el.

A Rákóczi környezetében megforduló papok ezt a házasságot nem ismerték el törvényesnek s így Esterházynét nem fogadta Bercsényiné, aki még mindig nagyon nagyra volt a maga Csáky voltára s amennyire lehetett, megtartotta udvara fényét és szertartásosságát. Szegény Esterházy gróf így kiközösítve élt, mígnem a következő évben a pestis szabadította meg szerencsétlen sorsától.

Forgách és Esterházy helyzetétől eltekintve a többi száműzött megtalálta a maga elhelyezkedését. Az idősebbeket ugyan nagyon bántotta a honvágy, de a fiatalok ezen elég könnyen túltették magukat.

Rákóczi és Bercsényi közül az idősebb Bercsényi volt az, akiről jobban lepattantak az idő múltjának támadásai. Ez az ember tele volt ambícióval, akarattal és tettvágygal. Azonnal belátta, hogy ügyük örökre elveszett s ezért szertelen belső tüzet éles megjegyzésekben, maliciában élte ki.

A hetven évhez közeljáró felesége 1723 tavaszán elhunyt. Fél év múlva az ötvennyolc éves generalisszimusz elvette az egyetlen leányzót, Kőszeghy Zsuzsikát. Hosszas betegeskedés után 1725-ben hunyt el Bercsényi s fiatal özvegye elhagyva Rodostót, a lengyelországi Jaroslóba költözött.

A már idős Csáky Mihály tábornok nem sok vizet zavart a különben is egyhangú és csendes rodostói életben.

folytatódik majd

Lakunk partján a tengernek (Mikes Kelemen)

Lakunk partján a tengernek
Töltjük napját életünknek,
Annak gyakran nagy zúgását
Látjuk s halljuk hánkódását.
Abban nagy halak jádznak,
Örömökben ugrándoznak,
De a parton akik laknak,
Szomorúan sühajtoznak.
Talám e föld azért tetszik
Olyan rossznak azért látszik,
Hogy itt töltünk esztendőket,
Sok unadalmas időket.
Minden tetszik bujdosónak
Hazáján kívül soványnak.
De ha Istennek szolgálunk,
Úgy szent városában lakunk,
Ott nem fognak üldözhetni,
Se bennünk onnét kitudni.
Ott örökké a koldusnak
Olyan nagy, mint a királynak.
Uram, legyünk mi, bujdosók,
Azon városban lakosok!

Ó, mely csudálatos

Ó, mely csudálatos, Isten, az te dolgod! Mindenben bölcs tanácsod,
mindent arra vihetsz, amire akarod; vezérled s oktathatod
az te népeidet, igaz híveidet megáldod s boldogítod.

Méltóságos urunk, Rákóczi fejdelem, országunk hív bajnokja,
az kit az Úristen csudálatosképpen német kézből kihoza,
kit Mars és Bellona Tejével feltarta, tovább is boldogítsa.

Vitéz kapitányok, bátor főhadnagyok, vajdák és tizedesek,
táborban tündöklő, vitézséggel fínlő, próbált magyar seregek,
édes hazájokért, szép szabadságokért karddal kik övedztek.

Tisztelet, dicsíret Szent István királynak, országunk szent atyjának,
rigi Magyarország főpatrónusának, szentséges királyának.
kit az Isten ada, magyaroknak hagyta, lenne gubernátora.

Köpeczi Béla

A románok és a Rákóczi-szabadságharc

According to Romanian historian N. Iorga, the Rákóczi War of Independence was of a national (Hungarian) character and he does not mention the Romanians. The study of Béla Köpeczi seeks to make up for this lack by recalling Romanian literary works dealing with the Rákóczi War of Independence.

A Rákóczi-szabadságharcban köztudottan nemcsak magyarok vettek részt, hanem a nemzetiségiek, is mint a rutének, a szlovákok és a románok [1]. Ez volt az utolsó olyan nagyobb küzdelem, amelyben a különböző etnikumok közös fellépést vállaltak a Habsburg-ház uralmával szemben. A nemzetiségi ellentétek ekkor még nem játszottak szerepet, ezek csak a XVIII. század végén jelentkeznek, és majd az 1848–1849-es szabadságharc idején törnek felszínre. Ekkor még – a horvátok és a szerbek kivételével – egyöntetű volt a vélemény, hogy megszabaduljanak Bécs uralma alól, és létrejőjön a független Magyarország és Erdély. E két ország egymástól elkülönített életet élt, Rákóczi a maga részére csak Erdélyt kívánta megtartani, Magyarország számára Miksa Emmánuel bajor választófejedelemet óhajtotta királynak.

A románok a Rákóczi-szabadságharcban két vonatkozásban is jelentős szerepet játszottak. Az egyik általános jellegű volt, hiszen a román jobbágyok és nemesek a magyarokkal együtt keltek fel a bécsi kormányzat ellen. A jobbágyok azt remélték, hogy hadba vonulásuk fejében hajdúszabadságot kapnak. Volt azonban egy másik ok, amely az erdélyi románokat, jobbágyokat, nemeseket és papokat Rákóczi mellé állította, és ez az egyházi kérdés volt. I. Lipót császár már 1692-ben Kollonich Lipót bíboros ajánlására létre akarta hozni – miként a ruténeké –, a román görög katolikus egyházat. Az új egyházalapításról hosszas viták folytak, amelyek oda vezettek, hogy a román papság egy része 1700-ban elfogadta, elismerte fejének a római pápát és az ehhez kapcsolódó hitelveket, megtartotta viszont a görögkeleti egyházból örökölt papi házasságot és más törvényeket. Az úgynevezett unió sokféle ellentétet váltott ki a román lakosságban, papságban, s nem kevesen ezért is támogatták a Rákóczi-szabadságharcot, amelynek vezetése ebben a kérdésben is a vallási türelmet képviselte.

A továbbiakban mindkét szempontból vizsgálom a románok részvételét, előre bocsátva, hogy természetesen a két törekvés találkozott, és egyik a másikat erősítette.

A románság szerepe a szabadságharcban

A románok (akiket akkoriban oláhoknak neveztek), amikor a szabadságharc kitört, mint jobbágyok a nemesek uralma ellen fordultak. Ifjabb Teleki Mihály naplójában azt írja, hogy az „oláhság” 1703 végén elégette jószágait. [2] Ezt mondja Cserei Mihály is: „ezek (ti. a kurucok) prédálása mindenütt Erdélyben a kővári oláhokkal; csak hajtják a számtalan ménest, ökröt, juhot Erdélyben és elpusztítják az egész országot.” [3] Kezdetben az erdélyi nemesek a Guberniumhoz fordultak segítségért, de nem sok eredménnyel. [4]

Rákóczi azonban nem jobbágyfelkelést akart vezetni, hanem az egész ország megmozdulását Bécs ellen, következésképpen a nemességhez is fordult az összefogás érdekében. Ezzel megváltozik a felkelés jellege, és az erdélyi nemesség nagy része is Rákóczi mellé áll. Csak azok maradnak távol, akiket Rabutin császári tábornok Szebenben és Brassóban maga mellett tart, így többek között Bethlen Miklóst, akit a *Noé galambja* című politikai iratáért letartóztat, és Bécsbe küld. A többi nemes, például a Teleki-, a Wesselényi-, a Petri-, a Mikes-, a Barcsai-családból a kurucok mellé állnak, és jelentős feladatokat kapnak. Ebben a megváltozott helyzetben is a román jobbágyok és kismesek csatlakoznak a felkeléshez. Így tudunk arról, hogy Haczegány Márkuly 300 katonával vesz részt a harcokban. Ugyanez történik az Avasban is. Máramarosban a görögkeleti Szuhay Mihály vezetésével román kismesek, a Finták, a Tatárok, a Papok, a Drágosok, a Sztánok is csatlakoznak. Maros- és Udvarhelyszéken Neagra Vaszil, Háromszéken és a Barcaságban Kimpián Bukur, Aranyosszéken Balika parasztjai lettek kurucokká. [5] (A neveket a korabeli magyar helyesírás szerint idézem).

Híressé vált 1703 augusztusában a román szegénylegény Pintye Gligor (Grigor Pintea), akit „hegyi tolvajnak” tartottak. A háború kitörése után bevette Nagybányát, ahonnan a császáriak el akarták szállítani Szatmárra a pénzverő eszközöket. Maga Rákóczi írja *Emlékirataiban*: „A Meszes-hegység hírhedt rablója, a román eredetű Pintye akarván mutatni hozzám való hűségét, lejött Nagybánya városához... hogy azt számomra elfoglalja, vagy pártomra állítsa.” [6] A városban szívesen fogadták, de csapatai fosztogatni kezdtek, és az iratokból az derül ki, hogy egy Décsy István nevű tanácsos augusztus 22-én lelőtte. Ügyében a per még 1706-ban is folyt. [7]

Karácsony Tódor Surányfaluból „hajdanában hegyi tolvaj” volt, de Rákóczi hadaiban katonáskodván már ottani vitéz cselekedeteivel magát nevezetessé tette, majd 1717-ben részt vett a tatárok visszaverésében. [8]

Szurdicsán István szintén a kurucokhoz állt. Rákóczi egyik levelében 1704. december 1-jén arról ír, hogy kapitányságot tulajdonított magának, néhány nappal később pedig a Zalatnát támadó németek elleni kiállítását dicséri.

1706-ban valamilyen bűnt követett el, és Rákóczi elítéli őt, de egy Károlyinak írt levelében, ugyanennek az évnek az elején ezt írja: „Méltó volt az haláltól meggratiázni”. [9] A legnagyobb híre Draguly (vagy Dráguly) tett szert, aki ezredét végig megtartotta és részt vett különböző akciókban.

1708-ban a fejedelem külön is megemlékezik róla, mert megvert egy német csapatot, és Bercsényi szívesen örvendezik sikerében. Elkíséri a fejedelmet Lengyelországba is, és Dolgorukij Bercsényitől kéri, hogy küldje el őt hozzája. További sorsáról mit sem tudunk, de feltételezhető, hogy az orosz hadseregben szolgált. [10]

E felsorolás maga bizonyítja, hogy milyen szép számban vettek részt a románok Erdélyben a Rákóczi-szabadságharc különböző műveleteiben, természetesen addig, amíg a kuruc hadsereg képes volt mindkét országban a császáriaknak ellenállni.

A vallási ellenállás

Egy román történetíró, Silviu Dragomir sok adatot részletező könyvében [11] leírja a görögkeleti románok ellenállását az egyházi uniós törekvésekkel szemben. Ez az ellenállás egyszerre jelentkezett a jobbágyoknál, a nemeseknél és a papságnál. A román görögkeletiek először 1701-ben fordulnak Bethlen Miklóshoz, a kancellárhoz. Bethlen Miklós ezt írja *Önéletírásában*: „Egy Nagyszegi Gábor nevű... szegény nemes, másképpen meglehetősen értelmes, írástudó, pápistából oláh vallásra állott embert, (a papok és a jobbágyok, K. B.) kurátornak tesznek, hogy az ő dolgokat folytassa gubernium, ország és akárki előtt; ők lelkiismeretük szabadságán kívül régi rítusuk szerint semmit sem kívánnak.” (A latin szöveg: Praeter consciencie libertatem secundum ritum veterem. [12]) Nagyszegi ismét jelentkezik Bethlennél, és bead egy tiltakozó iratot. A kancellár igyekszik őt csillapítani, de nem mer a gubernium más tagjai előtt mellette fellépni. A román püspöknél szolgált Nagyszegi, aki szembefordult az unitussá vált előjárójával, újból megjelenik, elmondva, hogy „Istenért ő mindenre és a halálra is kész”. A kancellár végül is Sárosi János ítélőmesterhez utasítja, aki kész a protestációt elfogadni. Ez vesztét okozza, mert letartóztatják, és majd csak később mentik fel Bécsben. Bethlen *Önéletírásában* sajnálja Nagyszegit, és ezt írja: „Én ez az ügyet s ötet és társait is szántam, és ha lehetett volna, bizony tiszta szívvel segítettem volna, de félttem, hogy magát, másokat is és engemet is veszedelembé ejt, hasznom sem leszen a religió dolgában”. Nagyszegit végül letartóztatják, és csak 1706-ban engedték ki. Börtönbüntetése idején meghalt a felesége, szabadulása után a kurucokhoz áll, bár már elég idős. Rákóczi 1708-as leveleiben emlékezik meg róla mint brigadérosról és később mint érsekújvári parancsnokról. [13] További sorsáról semmit sem tudunk. Mindenesetre ebben az időben Rákóczi öreg embernek mondja.

A román görögkeletiek Oroszországból és a román fejedelemségekből misekönyveket kapnak, ortodox papok esetenként oda menekülnek és kiképzést kapnak. [14]

Bethlen Miklós kapcsolatba kerül egy görögkeleti pappal, akit Czirka Jánosnak (Ioan Țirca) nevez, és akit így ír le: „Magyar, deák, olvasástudó, értelmes és tudós oláh papot (egy Szunyog Ferenc nevű jezsuita)... megfogott és vasban tartatott a monastériában: ez elszaladt vasastól a mű fehérvári kollégiumunkba és én tudton küldtem Enyedre és ott in latibulo (rejtekekben) tartottam majd két hétig, osztán a gubernátor (Bánffy György) és több református urakkal aperte pártját fogók, collocálók Hunyad vármegyében reformata oláh ecclesiában, fizetés is rendelve neki.” [15] Végül Czirkának el kellett bujdosnia, elment Havaselvére, majd Moldvába. 1707-ben Rákóczi a görögkeleti egyház püspökének fogadta el, és ő nagy tisztelettel emlékezett meg a fejedelemtől. [16] A kurucok legyőzése után Máramarosba vonult el, sorsáról többet nem tudunk.

A szabadságharc idején Atanasie uniós püspök és papjai a császáriak alatt működtek, s a jezsuiták tanácsait fogadták el. A kurucok által megszállt területeken a görögkeletiek vallási életükben fenntartották, folytatták a „régí rítust”. A két egyház között a harc tovább folytatódott, s a XVIII. század végén a görögkeletieknek is önálló püspökséget állítottak fel.

A román fejedelemségek szerepe

Rákóczi Ferenc a román fejedelemségekkel több megfontolásból is folytatott tárgyalásokat. Először is tájékoztatta az ottani uralkodókat a magyarországi és az erdélyi fejleményekről. Gondot fordított arra, hogy kérje segítségüket az odamenekülő erdélyi bujdosók támogatása érdekében. Két menekülthullámról volt szó. Az egyik 1705 után jelentkezett, a másik 1707-ben. Ehhez támogatást nyújtott a konstantinápolyi francia követ, Ferriol és az ott tartózkodó magyar küldöttek, akik kérték a Portát, hogy komolyan segítsen az oda került bujdosóknak. [17]

A másik szempont a rácokkal (szerbekkel) folytatott tárgyalás volt. Amikor 1707-ben Rákóczi megkötötte I. Péterrel a varsói szerződést, ennek egyik pontja arról szólt, hogy a cár segítse a szerbekkel való megegyezést. Kevés történt ezen a területen. Mindenesetre a tárgyalások a szerb vezetőkkel Bukarestben folytak, s Rákóczi azt remélte, hogy ezek változást hoznak a kapcsolatokban. Erre azonban nem került sor, a rácok kezdettől fogva, végig támadták a kurucokat.

A harmadik szempont: Rákóczi igyekezett beavatkozni Havaselve belső ügyeibe. Constantin Brâncoveanu havaselvi fejedelem befogadta a magyar bujdosókat, ugyanakkor jó kapcsolatokat tartott fenn az Erdélyben lévő osztrák katonasággal is. Ez bosszantotta Rákóczit, aki többször kifogásolta ezt a magatartást mind a Portán, mind a konstantinápolyi francia követnél.

Az ügyet komplikálta, hogy a havaselvi fejedelem elmozdította Mihai Cantacuzinot a hadvezéri tisztségből, mert az tiltakozott a vajda „despotizmusa” ellen. Ebből sok viszály támadt a fejedelemségben, és I. Péterrel s Rákóczival.

Ez utóbbi követet küldött Havaselvére, de az akcióknak nem lett eredménye. A fejedelemségek és a Rákóczi-szabadságharc kapcsolatairól szép és részletes összefoglalót közölt P. Cernovodeanu. [18]

A szabadságharc emlékezete

Mint a ruténeknél és a szlovákoknál, úgy a románoknál is fennmaradt a népköltészetben a szabadságharc emlékezete. Leginkább a román szegénylegényekről emlékeznek meg, így Pintyéről, akinek cselekedeteiről számos ének szól. [19] A *Pintye vitéz* című énekben egy hadnagy el akarja őt fogni, egy pap azonban arra biztatja, hogy lépjen fel az urak ellen. Pénzt szerez, amelyet szétoszt a szegények közt. Bajor Andor fordításában a szöveg így fejeződik be:

Megtettem mindent, amit megtehettem, / kinek tartóztam, mindent megfizettem.

Dsida Jenő verssora jut eszünkbe.

I. Pop-Reteganul közöl egy másik verset is, amely Pintye haláláról szól, és arra szólítja fel utódait, hogy emlékezzenek meg róla. [20]

De români fie horit / Şi de unguri pomenit. Magyarul: A románok dicsőítsék / a magyarok megemlékezzenek róla.

Úgy tűnik, hogy ez a „hóra” Pintye nagybányai halálának a változatát erősíti meg.

A *kuruc küzdelmek költészete* című kiadványban [21] két olyan román vers van, amely ehhez a szabadságharchoz kötődik. Az egyik szövege megmaradt az 1716-ban összeállított Bochkor-kódexben, és az az érdekessége, hogy román és magyar szöveget közöl, szerzője feltehetőleg erdélyi diák, aki ismeri a latin költészetet. Az ének a következőképpen kezdődik:

Ni ficiori cu piciori, minden vígan járja. Ezek után kilenc strófa következik, és a végén ezzel fejeződik be: Cînd a dormit, szegény ember ellopták a lovát. [22] Egy olyan román kurucról van szó tehát, aki elalszik, és elviszika a lovát.

A kétnyelvű énekről az embernek eszébe jut az a 20. századi nóta, amelyet Kolozsvárt hallott gyermekkorában: Nincs Kolozsvár bekerítve, Slobod îi drumul... Egy másik bujdosó dala, amely 1770-ben jegyeztetett fel, így szól: „săracă străinetate, Mult mi ai fost fără dreptate.” Magyarul: Boldogtalan idegenség, nagyon igazságtalan volt hozzám.

A szabadságharchoz közelebb áll néhány olyan költemény, amelyet Marosán Viktor adott ki a Magyar–Román Szemlében. Az egyik így hangzik románul és magyarul:

Fruză verde, nucă sacă / Nu-mi treba boi, nici vacă

Magyarul: Zöld levél, de száraz dió / Nem kell nekem ökör, tinó, /

Zöld levél a kalapodra, / Még a tűznek sem néz oda.

Ennél konkrétabban szól a szabadságharcról és vezéreiről a következő:

Măi Rákóczi, Bercsényi, / Unde-i merge, acolo om fi. [23]

Magyarul: Hej Rákóczi, Bercsényi, / Ahova mentek, ott leszünk.

Míndez arra utal, hogy az erdélyi románok mint szegénylegények és mint harcoló jobbágyok, mint bujdosók megemlékeztek a Rákóczi-szabadságharcról. A népköltészetnek ez az emlékezete a mi figyelmünket is megérdemli, nem is szólva arról, hogy ebben az esetben magyarok és románok közösen vettek részt a Habsburgok elleni harcban. Iorga. [24] a Rákóczi-hamvak hazaszállításakor így emlékezett meg a Rákóczi-szabadságharcról, hogy annak „nemzeti jellege” volt, s ennek kapcsán szól a román fejedelemségek ehhez való viszonyáról. Az erdélyi románságról azonban Iorga nem tesz említést. Mi ezt a hiány igyekeztünk pótolni.

A SZABADSÁG CSILLAGA SUHOG A SZÉL

A késmárki piacon, amelyre Thököly fejedelem vára tekint le, sok-sok idővel ezelőtt, egy havas téli napon egy vitéz vágatott végig paripáján. Messzi földről jöhetett, mert paripája lába meg-megroskadt, a vitéznek ruháját megfagyott hórétteg borította, mintha ezüstpáncélt hordott volna.

Kevés ember járt a késmárki piacon ezen a kemény téli napon, de aki a lovas vitézt látta, az csodálkozva állott meg. Mintha jégből lett volna a lovas és paripája. Bizony derék vitéznek kellett lennie a lovasnak, hogy a fáradalmat, hideget eddig kibírta.

Siska János, a városi darabontok őrmestere is ezen a véleményen lehetett, midőn medvebőrrel bélelt nagy bundájában, fülére húzott süveggel és kezén óriási prémes kesztyűvel ott álldogált a késmárki őrtorony ajtójában.

- Hohó, vitéz uram - szólította meg barátságos hangon a lovast -, jó volna tán megpihenni itt nálunk! Jó meleg van odabenn a toronyban.

A vitéz nem felelt, csak megállította paripáját. A szegény pára csaknem összeesett a fáradságtól. A vitéz pedig, amint le akart volna szállani a nyeregből, csak lefordult a ló hátáról. Puhára esett, a hóba esett, amely vastagon borította a piacot. Siska János, amennyire nagy bundája engedte, a vitéz segítségére sietett, és nagy nehezen lábára állította. Az arcába nézett, és akkor látta, hogy a hidegtől kimart, megdagadt arc még fiatal, és a vitéz bajusza és szakálla is csak a hótól fehéredett meg.

- No, vitéz uram - biztatta Siska János a fiatalembert -, kerüljünk beljebb.

De bizony a vitéz alig tudott vánszorogni! Úgy kellett bevezetnie őt az őrmesternek az őrtorony alsó szobájába, ahol hatalmas fenyőhasábok lobogó lánggal égtek a tűzhelyen.

A tűz mellett a vitézről elolvadt a jég és a hó. A forró ital, amely egy vaskondérban főtt a tűz felett, hogy abból a város őrői mindig felmelegítsék magukat, lassan visszaadta a vitéznek a hangját is, amely szintén befagyva látszott.

- Hol van a lovam? - Ez volt a vitéz első szava.

- Jó helyen van. A város istállójában - felelt Siska János.

- Csak vigyázzatok rá, mert messzi utam van még nekem. Messze van még ide a lengyel határ?

- Nyáron is jókora iramodás, de így télidőben kétszer olyan messze van.

- Nem baj - felelt nyugodtan a vitéz. - Olyan messzire nincs, mint amilyen messziről én jöttem.

- Ugyan honnan jöttél, vitéz uram?

A vitéz Siska János arcába pillantott. Becsületes, derék ember arca nézett rá vissza. A hosszú, deres haj, amely az őrmester fejét borította, jelentette, hogy Siska János nem mai gyerek, emlékszik a nemrég elmúlt nagy időkre, a Rákóczi idejére.

- Mi volt kend, bátyám, a nagy időkben? Kuruc-e vagy labanc? - vetette fel a vitéz a kérdést.

Elvörösödött erre a kérdésre a Siska János becsületes, öreg arca.

- No, már látom, öcsém - felelt dörmögve -, hogy messze földről jöttél, nem vagy ismerős ezen a tájon. Kuruc volt ezen a tájon mindenki, még az apró gyerek is. Nem termett meg ebben a földben a labanc. Rákóczi fejedelmünk katonái voltunk mi egytől egyig, akik a kardot már elbirtuk a nagy időkben. Hej, de szép idő is volt!

- No hát, az az idő nemsokára ismét visszatér! - szólt a vitéz, s kicsavarta szakállából a leolvadt havat.

Az öreg Siska Jánosnak felvillant a szeme a vitéz szavára, de aztán szomorúan csóválta meg a fejét.

- Nem tér vissza az az idő sohasem. El van temetve mélyen a föld alá a szabadság. Hány esztendő is múlt el azóta? Az ujjaimon se tudom összeszámlálni. A kurucok meghaltak, megöregedtek azóta. Öregembernek kell lenni a nagyságos fejedelemnek is, ha ugyan még él ott a messzi Törökországban. Nem való már az öregembernek a háború.

A vitéz csak a tüzet élesztgette, és nem felelt mindjárt az öreg katona beszédére. Csak később mondta csendes hangon:

- Hát azt nem tudja kend, bátyám, hogy ha az erdőben kidől egy vén fa, esztendőre fiatal csemete növekszik a helyén?

Siska János bólogatott a fejével.

- Tudom, hogyné tudnám. Még azt is tudom, hogy ahány öregember meghal a földön, ugyanannyi gyerek születik helyébe. Hanem olyan fa már nem nő többé a magyar nemzet erdejében, amilyen az a vén fa, a mi nagyságos fejedelmünk.

A vitéz ezalatt megszáritotta a ruháját a tűznél. Felállott helyéről, és a vén katona vállára tette a kezét.

- Bátyám, okos embernek látszik, de tanultsága nem sok. Mert hisz azt sem tudja, hogy annak a nagy fának, amelynek gyökerei a honfoglalás koráig nyúlnak vissza, van még fiatal hajtása. Van Rákóczinak fia!...

- Igen ám - kiáltotta Siska János -, hallottunk róla! Hallottuk róla, hogy még azt sem tudja: ki volt az apja, nemhogy azt tudná, hogy merre van Magyarország, ahol imába foglalva emlegetik azt a szent nevet, amelynek viselője!

- Már tudja - felelt a vitéz.

A vén katonának nyitva maradt a szája. Kétség és öröm tükröződött az arcán. Megragadta a vitéz kezét, és remegő hangon kiáltott fel:

- Uram, ki vagy te?! Mely végzet sodort ide Késmárk városába, hogy egy öreg katonának, akinek mindennapi imádsága az, hogy: "Áldd meg, Isten, Rákóczi fejedelmünket!", megédesítsed hátralevő napjait? Igazat mondasz-e, vagy te is csak az álmokat mondod el, amilyen álma minden embernek van Magyarországon?

A vitéz nyugodtan nézett az öreg szemébe.

- Az én nevem Kanizsi, és diák vagyok. Küldetésem vagyok Rákóczitól, nem az öregtől, hanem a kis Rákóczitól. A lengyel határon van dolgom. Még többet is hallasz felőlem.

Az öreg városi katona megtört szeme könnybe lábadt. Magánkívül topogott ide-oda az őrtorony szűk szobájában, és csak azért állott meg, hogy a fejét megcsóválja.

- Diák uram! - kiáltott fel lelkesen. - Öreg ember vagyok. Nekem már meg van számlálva a napom. De esküszöm, hogy amint kibontják újra a zászlót, és Rákóczi fegyverbe szólítja az országot, ott leszek! Hisz fegyvereim még megvannak. Jó helyen vannak. Azt nem kobozhatták el tőlem. Íme, lásd, uram, hogy készen vagyok!

Az öreg katona az őrtorony sarkába lépett, és egy titkos ajtócskát nyitott fel; a rejtett fülkéből görbe kuruc szabályát, vasszeges buzogányt és rozsdás pisztolyt vett elő. A görbe kardot kirántotta hüvelyéből, és a fényes acélt, amelyen nyoma sem látszott rozsdának, szent áhítattal ajkához emelte.

- Rákócziért! - rebegte. - És másért senkiért se röpül ki ez az acél. Tudd meg, diák uram, hogy ez a kard nincsen egyedül ebben az országban. Sokfelé tartogatnak elrejtve kardokat, amelyeket az éjjél csendjében szorgalmasan fényesítenek az öreg katonák. És a kardok csak a hívó szót várják. A kis Rákóczinak egy egész hadserege támad az első tárogatószóra; vén katonákból, az apja egykori vitézeiből. De a kardja fényes lesz mindegyiknek. Ezt mondd meg, uram, a kis Rákóczinak.

Kanizsi nem titkolt meghatottsággal nézte a vén katonát, amint feje fölé emelt karddal állott az őrtorony közepén.

Kivülről lépések hallatszottak. Egy pillanat alatt eltűntek a fegyverek a rejtekhelyen. Egy városi darabont lépett a szobába, aki annak a kornak a szokása szerint csupán egy ócska alabárdal volt felfegyverkezve. (Más mindenféle fegyvert elszedett az ellenség a magyaroktól.)

- Te vagy az, Sámuel? No, mi újság van a városban? - kérdezte az őrmester.

- Vendégeket kap Késmárk - felelt mogorván a darabont. - Éppen most érkezett futár a főbíró úrhoz, hogy ebédre megtiszteli Késmárkot egy század dragonyos. De lehetséges, hogy még vacsorára is itt maradnak. Meg tán reggelire is. A késmárki asszonyok jól főznek.

- Megint ellenség jön a városba - mormogta szomorúan Siska uram. - Alighogy a múlt héten elmentek a nyakunkról az idegen katonák, jönnek újak. Főznek-e az asszonyok?

- Főznek, szegények, mert muszáj nekik. Annyi bosszúsággal még nem gyúrták a tésztát a késmárki asszonyok, mint ma. Hisz mindjárt itt a dél. A Podoliné asszonyság váltig erősködött, hogy ő bizony nem főz az ellenség katonáinak. Majd jóllakatja őket a sodrófával. A főbíró úr csak nagy nehezen tudta lecsillapítani az asszonyságot. Felpörkölik az egész várost a dragonyosok, ha nem kapnak ebédet. Erre aztán csak odaállott Podoliné a tűzhely mellé, és keservesen felsóhajtott: hogy mért is nem jön haza Rákóczi, hogy rendet csináljon ebben az országban.

A darabont ivott egy korty italt, és kétfelé törölte a bajuszát.

- Hát csak ezt jöttem megmondani, hogy Siska bátyámnak el ne járjon a szája, mert négyfelé vágják a dragonyosok. Hallgatni kell, amikor ellenség van a városban.

A városi darabont kifordult az ajtón. Siska János keservesen felsóhajtott:

- Látja, diák uram, ilyen világ van itt! Nem lehet nekünk meg se moccanni, mert nyomban nyakunkon van az ellenség.

Kanizsi lehajtott a fejét, és mély gondolatokba merült. Csak arra tért magához, hogy az öreg katona a vállát rázogattja.

- Diák uram! Ha meg nem veti a tanácsomat, amondó volnék, hogy üdvös dolog volna lóra kapni, és hamarosan itt hagyni Késmárkot. Mihamar itt lesznek a dragonyosok, aztán nincs biztonságban az élete.

- Tudom... Azok a dragonyosok engem keresnek. Már Eperjesen is a sarkamban voltak. Valaki elárulta nekik küldetésemet. Most jönnek a nyomomba a hollók. Mióta Rákóczi fia elhagyta Bécsot, azóta mindenki gyanús, aki él. Érzik, tudják, hogy valami készülöben van. Még attól is félnek, hogy a halottak feltámadnak, Eperjesen legalább a temetőt is őrzi az ellenség, ahová a kivégzett Rákóczi-vitézeket eltemették régen.

- Bizony, feltámadnak a halottak! - szólalt meg ekkor egy mély hang az őrtoronyban, a szoba felett, és az emeletre vezető falépcső recsegni kezdett. Egy barátcsuhába öltözött, nagy, széles vállú ember iparkodott lefelé a lépcsőn, amely minden lépésénél megroppant.

Kanizsi talpra ugrott, és valami fegyver után nézett. Siska János rémülten húzódott az ajtó felé, és keresztet vetett.

- Feltámadt a barát! - kiáltotta.

- Ne féljete. Nem vagyok én kísértet - szólalt meg az előbbi mély hang. - Meg se haltam, fel se támadtam. A jó késmárki darabontok hitték, hogy halott vagyok, amikor az elmúlt éjjel megdermedve az utcán megtaláltak. Idecipeltek az őrtoronyba, és ráfektettek a Szent Mihály lovára, hogy majd annak rendje-módja szerint eltemetnek. De erre még ráérünk.

Siska János megdörzsölte a szemét.

- Szentigaz! - kiáltott fel. - Az éjszakai barát, akit megfagyottan találtunk a Setét-kapu alatt.

- Derekasán tüzeltetek itt - mondta a nagy barát, és a tűzhöz lépett. - Még odafent is éreztem a meleget.

A barát már nem volt fiatal ember, de öreg se. Roppant nagy feje széles vállakon nyugodott, és a hideg idő ellenére fedetlen volt a feje. A lábán is csak egy bivalybőr talp volt, de a csuhája vastag posztóból készült. A derekára olvasó volt csavarva, amelynek minden szeme gyermekököl nagyságú volt.

- Hallottam, hogy mit beszélgettetek idelelt - kezdte a barát. - Azt gondoltam magamban, itt az ideje, hogy én is beleszóljak a társalgásba, mert ez a jó fiú - a barát a diákra mutatott - még itt hagy engem a Szent Mihály lován, elmenve a dragonyosok elől.

Kanizsi az ajtó felé indult.

- Márpedig én most itt is hagyom a tisztelendő urat, mert nekem fontos utam van. A fejemet nem sajnálom, de azt sajnálom, ha a rám bízott küldetésnek eleget nem tehetnék.

- Megállj, diák! - szólt dörgő hangon a barát. - Én János pap vagyok. Aki János papban bízott, még nem csalatkozott. Ne félj te Késmárkon ellenségtől. Ha ezer ördög őrizne, akkor is kivinnélek ebből a városból, hogy senki sem tudná, hogyan. Tele van Késmárk föld alatti rejtekhelyekkel, amelyeket én mind jól ismerek, mert fiatalkoromban sokat időztem én ebben a városban. Ne félj te, Kanizsi fiam, ha velem vagy. Mert nem vagyok én neked ellenséged, hanem jóbarátod. Nézz a szemembe, diák! Tedd a kezed az én kezembe. Egy ugyanazon csillag után megyünk mind a ketten. A te csillagod az én csillagom...

Kanizsi megbűvölve állott helyén. Volt a János pap szavában, hangjában valami olyan, amely mélységes bizalmat ébresztett a diákban.

Az öreg Siska János tipegett-topogott körülöttük, és nagyokat sóhajtott.

- A déli kapu felől már hallatszik a dragonyosok trombitája!

- Ne búsuljon azon kend! - szólalt meg a barát. - Menjen kend a főbíró uramhoz, és jelentse meg neki, hogy ebédre vendégei lesznek...

- Persze, a dragonyostisztek ott ebédelnek a városházán - felelt Siska János.

- Ott leszünk mi is. Abban a sarokszobában, amely a torony alatt van, és Rákóczi-szobának hívják, mert ott esküdtött Késmárk hűséget a fejedelemnek. Induljon kend - mondta a barát, és kiteszta Siska Jánost az ajtón.

- Fegyver pedig van nálam, nem kell félned - fordult János pap a diákhoz. Szétnyitotta a csuháját. Görbe kuruc kard volt a barátcsuha alatt a derekára kötve. Meglóbázta az olvasót. Az süvöltött a levegőben, mint a buzogány. Vasból volt annak minden szeme.

A barát a derekára csavarta a félelmetes olvasót.

E pillanatban a föld alól, mintha valamely sírból hangzanék, tompa tárogatószó hangzott. Valaki fújta odalent a mélyben a bús, keserves kuruc nótát:

...Suhog a szél Késmárk felett,
édes hazám, isten veled

[

Krúdy Gyula

II. Rákóczi Ferenc az érdekesség hajhászóinak nem akart írni - ettől még igen sikeresek lettek a könyvei!

Hogy hogyan kerül egy asztalosmunka a szabadságharc emléktárgyai közé a Nemzeti Múzeumban? Hát úgy, hogy azt is a fejedelem csinálta! Rákóczi ugyanis a törökországi száműzetése alatt sok időt töltött az asztalosműhelyben; ő készítette az ott látható faragott, festett, trapéz ülőkéjú, magasított széket is – naná, mert ő magas termetű volt.

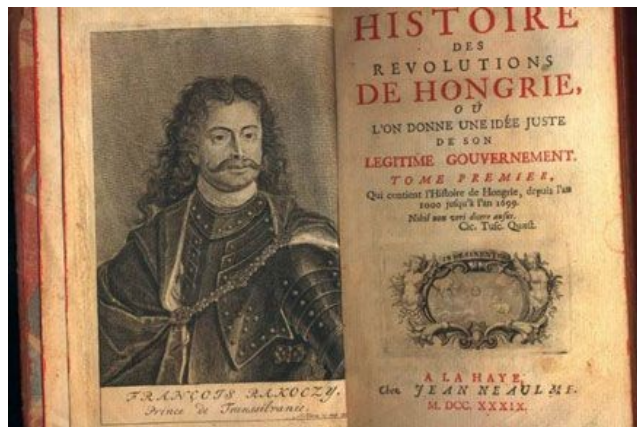
Egyébként már 1701 élt 1703 között, a lengyelországi bujdosásuk idején *Rákóczi francia hadmérnökként, Bercsényi pedig német építészmérnökként dolgozott* másfél évig a brezáni várban; és ez nemcsak afféle fedő-foglalkozás volt, hanem valóban részt is vettek a várat megerősítő munkálatokban; senki sem gyanította, hogy álmérnökökről van szó. Hát ez is hozzátartozik a fejedelem portréjához.

Meg az is, hogy Rákóczi a szabadságharc leghitelesebb krónikása volt, és a XVIII. század első harmadának egyik legjobb stílusú szépírója! Rodostó igazán alkalmas hely volt a múltidézésre, - másra úgysem volt alkalmas...

Amikor már remény sem maradt arra, hogy fejedelemként térhet vissza Magyarországra, a napjait barkácsolással, biliárdozással, festéssel, - és főként írással töltötte.

A fő műveit franciául és latinul írta. Egy 1739-ben Hágában a magyar szabadságharcról megjelent hat kötetes műben adták közre először a naplószerű **Emlékiratait**, ami gyakorlatilag egy egyes szám első személyben elmondott krónika. És mivel franciául íródott, ezért könnyen aratott sikert – és szerzett rokonszenvezőket a magyar ügynek, Európa-szerte. A másik, ismert munkája a latinul írt „Confessio peccatoris”, az „Egy bűnös vallomása”, vagy rövidebben **Rákóczi Vallomásai**, amely nem történeti mű, hanem inkább amolyan filozófiai-vallásfilozófiai elmélkedés.

Rákóczi írásainak külön érdekessége, hogy bár az élete igazán fordultatos volt, de a történeteit nem színezte ki szenzációvá az olvasó kegyeinek az elnyerése érdekében. Sőt! „**Nem fogom itt elbeszélni – írja egy helyen – azokat az érdekes dolgokat, amelyek élvezetesebbé szokták tenni az elbeszélést, - ámbár nem voltam események szűkiben; - mert nem a világ fiainak és az érdekesség hajhászóinak írok...**”

Vagyis a 18. század elején ez a száműzött nagyfejedelem tulajdonképpen azt a messzematató megállapítást teszi, hogy **ő bizony a maga részéről elhatárolódik a - ma úgy mondanánk - bulvár írásoktól...**

ADY ENDRE: BERCSÉNYI MARSAL HUSZÁRJA

Holnap nyakam töröm,
A holnapba hát hadd nézzek:
Pejkó lóról húll egy magyar,
Halott, levitézlett.

Tudta valamikor
Fényes okát haragjának,
De régóta csak dül, robog,
Mint a buta bánat.

Elsötétült szive,
Mihelyst másért, mihelyst messze
Sarkantyuzta meg a lovát
Pokolnak eresztve.

Sajnálom szép időm
S haragomnak régi jussát,
Be, sajnállak ősi, magyar,
Árva szomoruság.

Holnap nyakam töröm,
Magyar sorsa, huszár sorsa,
Ha nem volna ilyen bolond,
Talán nem is volna.

Holnap nyakam töröm,
A holnapba hát hadd nézzek:
Prédák, szegények, jók vagyunk,
Magyarok s vitézek.

A Magyar Politikai Foglyok Szövetsége 1956-os Hagyományőrzői és a Rákóczi Szövetség Rákos mezeje tagszervezete

Irodalmi / történelmi pályázatot

hirdet magyarországi és határon túli középiskolások, valamint I. és II. éves főiskolások, egyetemisták számára (két külön kategóriában) a következő témákban:

I. Trianon

- A. Trianon 90 éve.** Miként él és hat a 90 éve meghozott trianoni békediktátum a mai napig?
B. Újrakezdesre ítélve. Milyen végzetes hatással volt a trianoni döntés Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyaira (/ vagy egy család sorsára), és hogyan sikerült az 1930-as évekre egy működő európai országgá erősödni (/ vagy a családi kapcsolatokat konszolidálni, illetve az elszakított területen élőkkel fenntartani)?

II. 1956

- A. 1956, a nemzet forradalma.** Miként érlelte a totalitárius kommunista rendszer Magyarországon vagy szűkebb pátriájában az elkeseredettséget, és hogyan lett ebből forradalmi harc 1956-ban?
B. Így élték meg 1956-ot. Miként hatott a forradalom egy család sorsára?

A dolgozatban – személyes beszélgetések, memoárok, monográfiák alapján – a választott főtéma A vagy B pontját kell feldolgozni tanulmány, történelmi esszé vagy interjú-füzér formájában. Irodalmi alkotás (novella, elbeszélés, vers) elkészítése is lehetséges, amit különdíjban részesítünk.

Jutalmak (a két kategóriában külön-külön):

1.	díj:	50	000	Ft
2.	díj:	35	000	Ft
3.	díj:	25	000	Ft
4. különdíj: 40 000 Ft				

További jutalmak:

- Az első két helyezett számára egyhetes külföldi utazás.
- A jó pályaművek szerzői számára egyhetes nyári táborozás az ország legszebb vidékein.
- A jól megírt dolgozatok szerzőit meghívjuk a Rákóczi Szövetség október 21–23. között megrendezendő Gloria Victis elnevezésű budapesti ifjúsági ünnepségsorozatára (szállodai elszállásolással, teljes ellátással).

A pályaműveket A4-es formátumban, 5–15 oldal terjedelemben, 12-es pontméretű Times New Roman betűtípussal, 2,5 cm-es (bal, jobb, felső, alsó) margóval kérjük elkészíteni, és a kitöltött jelentkezési lappal együtt – nyomtatott és elektronikus formában is – az alábbi címekre beküldeni:

Postai cím: POFOSZ, HAGYOMÁNYŐRZŐK, 1149 Budapest, Nagy Lajos király útja 155.

E-mail: tamassym@gmail.com vagy pofosz@upcmail.hu

A borítékra írják rá: IRODALMI / TÖRTÉNELMI PÁLYÁZAT.

Beadási határidő: 2010. október 5.

További információk a www.pofosz.inf.hu alatt. Felvilágosítás, konzultáció a tamassym@gmail.com címen elérhető. Interjúalanyok tekintetében tanácsot lehet kérni Szécsi Istvántól a 06-70-553-02-40-es telefonszámon.

XIII. KÁRPÁT-MEDENCEI TÖRTÉNELEMTANÁR TÁBOR

A Rákóczi Szövetség a Kárpát-medence valamennyi országában, magyar nyelven történelmet oktató tanárok számára, 13. alkalommal rendezi meg nyári történelemtanár tábort.

A tábor időpontja: 2010. július 19-24.

Helyszíne: Mátrafüred

Téma: Közép-Európa 20. századi története

Jelentkezési határidő: 2010. június 18. péntek

A tábor célja, hogy a különböző országgrészekből érkező történelem szakos tanárok, a témában színvonalas szakmai továbbképzésben részesüljenek, megismerjék mind a magyarországi, mind a szomszédos országok oktatási rendszerét, és arra is lehetőséget kíván biztosítani, hogy szoros emberi és szakmai kapcsolatok alakulhassanak ki. A tábor résztvevőinek a szakmai programok, előadások mellett lehetőségük lesz kulturális programokon való részvételre, továbbá a tervek között szerepel egy közös történelmi kirándulás is.

A tábor költségeit (szállás, ellátás, programok) a Rákóczi Szövetség felvállalja a sikerrel pályázó történelemtanárok számára.

A jelentkezés feltételei:

- a kitöltött jelentkezési lap beküldése a megadott jelentkezési határidőig

- aktív általános, vagy középiskolai történelem tanári státusz a Kárpát-medence bármely magyar tanítási nyelvű iskolájában A jelentkezési lapokat e-mail-en a csaky.csongor@rakoczisovetseg.hu címre, vagy az éjjel-nappal működő 0036-1-212-88-91-es faxszámra, illetve postai úton a Rákóczi Szövetség, **1255 Budapest, Pf. 23.** címre kérjük megküldeni.

A további részletekről 2010. június 18. után értesítjük a jelentkezőket.

További információ a Rákóczi Szövetség központi irodájának elérhetőségein, illetve a tábor szervezőjétől, Csáky Csongortól kérhető a +3670/240 56 22-es telefonszámon, vagy a csaky.csongor@rakoczisovetseg.hu e-mail címen.

rakoczisovetseg.hu

Zenei történet a Rákóczi induló nyomában

A Rákóczi induló, amely Berlioz Faust elkárhozása című műve révén vált szimfonikus formában világhírűvé, valójában vándordallam volt. Története sokrétű, a Berlioz-alkotás két-, illetve négykezes zongoraletétje Erkel Ferenc hagyatékából került az Országos Széchényi Könyvtár zeneműtárába. Mint azt Bónis Ferenc a bemutatón elmondta, itt találta meg és most, mintegy másfél évtizedes pályázás után végre közreadhatja.

A könyv megjelenése így a 2010-es Erkel Emlékév bevezető eseménye.

A kötet nemcsak a Bécsben megjelent Berlioz-kotta másolatát tartalmazza, hanem másokat is, amelyekből kiderül, hogy az indulót ihlető Rákóczi nóta gyökereinek - mint azt Bartók Béla kimutatta - török, rutén és román rokondallamai is ismertek. A 17. században már országszerte ismerték motívumait, közölte a Vietorisz, illetve a Kájoni kódex. A 18. században kedvelt nótája volt a cigányzenészeknek, így ismerhette meg Haydn, Mozart, Beethoven és Schubert is, Bécs-szerte "magyarosként" játszott dallam volt.

Bónis Ferenc elmondta, hogy Berlioz - nem minden pontjában tényszerű, de irodalmi igényű - visszaemlékezése szerint Pest-Budára jövetele előtt egy műkedvelő beszélte rá, hogy a magyaroknak játsszék valami magyarosat, és egy kottagyűjteményt adott neki, amelyben talán ott lehetett Scholl Miklós, az Esterházy gyalogezred katona-karmesterének Festmarscha, a Rákóczi induló a katonazenész hangszerelésében.

Major Ervin, majd Szabolcsi Bence zenei történeti kutatásai rávilágítottak, hogy az indulót nem Bécsben, hanem már Pesten komponálta a francia zeneszerző, két nappal koncertje előtt, s azt azután egy olyan kottában küldte meg Erkel Ferencnek, amelyben tudára adja, hogy a darabot kiegészítette.

A Rákóczi induló dallamát Liszt és Erkel is feldolgozta, Berlioz változata a zeneszerző 1846 februári, pest-budai fellépése alkalmából keletkezett, majd a darabot beépítette a Faust elkárhozása című drámai oratóriumába.

.mult-kor.hu

Mikes Kelemen (1690-1761)-Kuruc kor/Erdélyi emlékiratírók

1690 (véltetően) augusztusában született Zágónban.

A régi székely Mikes család református köznemesi ágából származott. Atyja, Mikes Pál, anyja, Árva Torma Éva.

Apját 1690-ben elfogják a Havasalföldön, majd véltetően a következő évben Fogaras várában kivégzik. Mikes gyermekeit a zágoni, zabolai, fiátfalvai (Udvarhely vármegye), abafáji (Maros-Torda vármegye) nemesi udvarházaiban tölti.

1696-ban (vagy 97-ben) anyja nőül megy kövesdi Boér Ferenchez. 1700-ban mostohaatyja hatására katolikus hitre tér. 1702-ben a kolozsvári jezsuita kollégiumban parvistaként szerepel egy Mátyás királyról szóló latin iskoladrámában.

1707. április 26-án zabolai Mikes Mihály gróf ajánlására Rákóczi fejedelem maga mellé veszi belső inasnak. 1709-ben udvari bejáró. Ez idő tájt készül ismeretlen festőtől származó színes olajportréja.

1711. február 21-én Rákóczival Lengyelországba indul. Augusztus 29-én Jaroslawból Danckába (Gdanskba) hajóznak. 1712. november 16-án Mikes a francia diplomácia segítségével Bízó Rákóczi kíséretében Franciaországba vitorlázik. A hosszú és életveszélyes utazást követően, az 1713. január 13-i dieppe-i kikötés után Mikes Párizsba és Versailles-ba kíséri urát. 1715. augusztus 28-tól a királyi udvartól visszavonuló Rákóczival a kamalduliak kolostorában él Grosbois-ban (Yerres).

1717. január 1-jén az erdélyi gubernium elfogadta az országgyűlés végzését Rákóczi, Mikes és társaik fő- és jószágvesztéséről. Augusztus 16-án titokban Marseille-be távoznak; szeptember 15-én Törökországba hajóznak, hogy az osztrák-török háborús ellentétet kihasználva hazatérjenek. Október 10-én kikötnek Gallipoliban. Ettől kezdve Mikes levél formában naplót vezet. 1720. április 24-én a porta Rodostóba (Tekirdag) telepíti a bujdosókat. Májusban föltűnik Mikes életében a „kis Susi”. 1723-ban szerelmi bánatán ironizál, amikor Kőszeghy Zsuzsi a megözvegyült Bercsényi generális felesége lesz. December 19-én Mikes özvegy édesanyja hazahívó levelére írt imaszerű fohással a gondviselésre bízta sorsát.

A húszas években a rodostói könyvtárban olvasott művek fordításába kezd. 1726-ban egy darabig elkísérte Zsuzsit, a megözvegyült grófnét, aki marasztalása ellenére Jaroslawba települt át.

Rákóczi halála (1735) után a végrendeletében főkamárnásnak nevezett Mikes temettette el urát Galatában; közreműködött szívének és kéziratának Grosbois-ba küldésében. A Rákóczi József Rodostóba érkezése (1736) utáni komédiahadakozás éveiben (1737-38) Mikes vigasztalása, hogy Erdély „köpönyegit” megláthatta; a fejedelem fiának kényszerű kíséretében bejárja a Rodostó-Konstantinápoly-Drinápoly Csernovoda-Vidin-Rusze-Bukarest-Focsani-Jászvásár-Rodostó útvonalat.

1740. június 21-től kezdődik Mikes második rodostói korszaka. 1741-ben hazatérési kérelmét Mária Terézia elutasítja („*ex Turcia nulla redemptio*”). 1747-48-ban levelezést folytat Jávorka Ádámmal és Bercsényi Lászlóval.

1758. november 19-én Mikes lett a bujdosók básbugja (vezetője). 1759. január elején az isztambuli császári követ engedélyével levelezést kezdett erdélyi atyafiságával, egy kéziratát is hazaküldte.

1761. október 2-án pestisben halt meg. Sírja ismeretlen.

„Mikes a késő barokk, rokokó széppróza utolérhetetlen tollú mestere, a régebbi magyar prózaírás klasszikus alakja. Rákóczi fejedelem oldalán nőtt fel a kuruc szabadságharc éveiben; később a Rákóczi-emigrációban élt és alkotott. Művészi kvalitásai fölébe emelik valamennyi hazai kortársának a korai felvilágosodás fél évszázadának magyar irodalmában, sajátos életútja pedig elkülöníti literátortársaitól. Emberi sorsa nemcsak előkészíti írói pályáját, hanem élete végéig meghatározza a magyar irodalom történetében szinte egyedülálló irodalmi-műfaji alkotásának jellegét, karakterét is. Életművében a magyar világi széppróza újjászületésének lehetünk tanúi.” (Hopp Lajos)

Mikes Kelemen török földre érkezésük után az átmenetnek vélt tartózkodás napjainak megörökítésére irodalmi levelezésbe kezdett (*Constantinopolban Groff P... E... irot leveli M... K...*). A fiktív (el nem küldött) levelek írója sem a lapokat, sem a keltezett leveleket nem számozta. 1717 októberétől 1758 decemberéig 207 levelet írt. A levélíró a képzeletbeli, fiatal „édes nénémmel” való társalgással megteremtette a családi levelezés lélektani alaphelyzetét, az érzelmi beleélés és személyes kifejezés meghitt irodalmi keretét. Ifjú lelkére, kedélyére nehezülő bujdosásában a hazatérés reménye tovatűnt, hangulata hullámszótt, miközben folytatta leveleskönyvét. Csalódások és megpróbáltatások közt föltárta érzelemléteit, tudósított Rákóczi és társai életéről, haláláról; élményei fogytával olvasmányemlékeit szötte leveleibe. Elbeszélő készsége, tréfára kész székely mesélő kedve, stílusfantáziája, eredeti nyelvi tehetsége az általa megteremtett új műformában hatásosan érvényesül. A rokokóra jellemző levélgűjtemény Montesquieu keretes levélszátírja mellett a korai felvilágosodás irodalmában az európai műfaji hagyomány újabb típusát képviseli.

Tizenkét francia könyvet ültetett át magyarra. Az *Ifjak Kaiauza* pedagógiai, moralista célzatú munka 1724-ben készült, de kéziratát Mikes 1744-ben átjavítva, 1751-ben öntötte végleges formába. Forrása: Ch. Gobinet (*Instruction de la jeunesse*, 1695).

Valószínűleg ezután született az *Idő jól eltöltésének Módgya* című keltezetlen párbeszédés szépirodalmi átdolgozása A. Courtin (*Traité de la Paresse*, 1677) alapján.

Az *Epistolának és az Evangéliumoknak Magyarazattya* 1741 című fordítás eredetije még ismeretlen. A *Catechismus Formájára való közönséges Oktatások* 1744-ben elkészült s javított kéziratának végleges változata 1752-54-ből való; forrása a janzenizmussal vádolt Catechisme de Montpellier, F.-Aimé Pouget (*Instructions générales en forme de Catéchisme*, 1710) műve.

A *Mulatságos napok*, 1745, szépprózai átdolgozás francia kortárs író, Mme de Gomez (*Les Journées amusantes*, 1722-31) rokokó novellafüzéréből szerkesztett válogatás.

A barokk vallásos elbeszélő próza dialogizált mintája A *Keresztnek királyi uttya* 1747; ezt D. B. Van Haeften *Regia via crucis* 1635 francia fordításából (*Le Chemin Royal de la Croix*, 1655) ültethette magyarra.

Elmélkedő, erkölcsnevelő munka a *Keresztény Gondolatok A holnapnak minden napjára* 1747, amely E.-F. Vernage (*Pensées chrétiennes*, 1713) könyvének fordítása. A *Kristus Jéhus Életének Historiája* (1748) a janzenista szelleműnek tartott N. Le Tourneux (*Histoire de la vie de Nostre Seigneur Jésus-Christ*, 1678) című művének elbeszélő prózába öntése.

Jellemfestő és elmélkedő jellegű A *Valóságos Keresztényeknek Tüköre* 1749, N. J. De Mélicques (*Les Caractères des vrais chrétiens*, 1713) alapján.

Az *Izraéliták Szokásáról és A Keresztényeknek Szokásairól való beszélgetés* című keltezetlen munkák Cl. Fleury (*Les Moeurs des Israélites*, 1690, és *Les Moeurs des Chrétiens*, 1694) írásaiból készültek.

A *Sidok és az Uj Testámentumnak Historiája* keltezetlen fordítás forrása A. Calmet (*Histoire de l'Ancien et du Nouveau Testament et des Juifs*, 1725) című műve. A változatokkal együtt 18 kéziratkötegből kb. 7700 negyedrért oldalt kitevő, irodalmi és eszmetörténeti szempontból rendkívüli értékű rodostói hagyaték a 18-19. sz. fordulóján körül került haza.

* Rendületlen hűséggel szolgálta II. Rákóczi Ferencet.

Könyvajánló

A vármegye címere

13. Brassó vármegye

A névadó Brassó városával együtt a Barcaság központja volt. II. András 1211-ben a délkeleti határok védelmére behívta a szentföldön alakult Német Lovagrendet, amely a Barcaságban kapott adományokat és kiváltságokat. Önállóságra való törekvésük miatt, II. András 1225-ben haderővel kényszerítette a lovagrendet az ország elhagyására. A vármegye címere azonos Brassó város címérével. Brassót németül Kjonstadtnak, Coronának is nevezték, ezért címerét „beszélő, vagy mesélő címer”-nek nevezzük. Gótikus pajzsa alapján keletkezését a XIV. századra tehetjük.

A címer tölgyfából készült.

A vármegye területe; 1492 km²-volt.

A trianoni békeszerződés (1920. jún. 4) alapján, az egész vármegyét Romániához csatolták.

A Rákóczi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

Fogadják jó szívvel, olvassák szeretettel!

A Rákóczi Hírlevelet terjeszti a Kárpáti Harsona

<http://www.karpatiharsona.info>